

NORSK NATUR

NORGES NATURVERNFORBUND

NR.4 · 1987

Redd havet nå!

SIDE 4

Sel og skjellsord

SIDE 14

**Norsk faunas
quislinger**

SIDE 15

**Rovviltforskning
på ville veier**

SIDE 24

Finnmark: Uendelig stort,

Selv om Finnmark har noe av uendelighetsperspektivet ved seg, har mange begynt å forstå at naturen er begrenset. Presset mot naturen har økt kolossalt og behovet for aktive naturvernere i Finnmark er sterkere enn noen gang.

F

innmark naturvern dekker et geografisk område som i utstrekning dekker avstanden Oslo — Bergen — Trondheim. I dette utstrakte og varierte fylket er det ca 350 medlemmer av NNV og foreløpig 5 lokallag. Fylkeslaget har siden 1985 holdt til i Alta.

Livet i havet

Den senere tid har vi vært spesielt opptatt av livsmiljøet i havet. I alle år er Barentshavet blitt betraktet

men likevel sårbart

som en nærmest utømmelig naturressurs. Ufattelige fiskemengder har sørget for bosetning langs Finnmarkskysten i hundrevis av år. Men nå har vi fått fangstmetoder som er i stand til å tømme havet for ressurser. Bestanden av lodde, sild og reke har gått katastrofalt tilbake gjennom mange år, og torskebestanden er kommet i fare. Og i vår har vi fått oppleve en invasjon av utsultet sel på desperat næringsøk. Sjøfuglbestanden er også kraftig redusert. På de siste 20 år er lomvibestanden gått tilbake med ca. 90 %. Det vi opplever er tragedien ved at det økologiske samspillet bryter sammen.

Oljevirksomheten

Finnmark naturvern har advart mot helårsboring i Barentshavet. Det virker som om farene ved oljeboring i arktiske områder er oversett. Ingen myndighet i verden vil kunne stoppe en blow-out før oljebrønnen er tom i disse værharde områder. Vi har behov for en ny aksjon hvor naturvernere og kystfiskere er alliansepartnere.

Luftforurensning

Luftforurensning er i ferd med å bli en fare for naturen — også i Finnmark. Finnmarksvidda har nesten like mye sur nedbør som

andre deler av landet, men forskjellige naturgitte forhold gjør at effekten ikke blir like uheldig som de verst stilte områdene på Sørlandet. Det er funnet eksempler på skade på vegetasjonen, bl.a. på lav. Dette kan på sikt få konsekvenser for reindriften. Dessuten vil det være et tidsspørsmål når tid vi merker skadevirkninger på fiskevann.

Motorisert ferdsel

Den etterhvert økende motoriserte ferdsel med snøscooter og barmarkskjøretøyer er i ferd med å bli en av de aller største truslene mot naturmiljøet, rekreasjonsmulighetene og friluftslivet i Finnmark. Fylkeslaget har hatt et stort engasjement i motorferdselsaken. Vi har bidratt med dokumentasjonsmateriale i drøftinger og i forhandlinger med lokale, fylkeskommunale og sentrale myndigheter og organisasjoner.

Organisasjonsarbeid

Finnmark naturvern vil være en opinionsskapende organisasjon i natur- og miljøvernsspørsmål og en pressgruppe i aktuelle saker. Vi har god kontakt med sentrale forvaltningsorganer i fylket og samspiller med dem i mange saker. Vi opplever at det er stort behov for oss — og utfordringene er store. ☼

Spør etter jerv og snøscooter

Foto: Jens Halvorsrud

Tekst:
Roald Tobiassen

NATUR

NORGES NATURVERNFORBUND

Innhold:

Redd havet nå!	4
Hunnselva skal bli ren	8
På tokt med Pauline	11
Sel og skjellsord	14
Norsk faunas quislinger	15
250 000 døde	16
Ikke flere bjørn	18
Rovviltforskning på ville veier	24
Faunarasisme	26

Tidsskrift for Natur og Miljøvern.
Utgitt av Norges Naturvernforbund.

Nr. 4 — 1987
23. årgang.

Redaktør: Arild Ådnem.

Redaksjonskomité:
Bredo Berntsen, Anders Goksøyr, Erik Solheim, Trond A. Svensson, Ragnar Vik, generalsekretæren, informasjonsssekretæren og redaktøren.

Forsidefoto: Dag Thorenfeldt
Lundefugl på Røst

Norges Naturvernforbund
Postadresse:
Postboks 6804, St. Olavs plass,
0130 Oslo 1.

Besøksadresse:
Pilestredet 41 B, Oslo
Tlf.: (02) 42 95 00.

Postgiro: 5 09 46 02.
Bankgiro: 6026 05 03033.

Medlemskontingent:
Personlig medlem pr. år kr. 150,—
Familiemedlem (hovedmedlems ektefelle eller hjemmeværende barn under 25 år) pr. år kr. 20,—
Pensjonister (inkl. Norsk Natur) pr. år kr. 75,—. Livsvarig medlem kr. 3000,—.

Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det fylkeslag vedkommende sokner til.

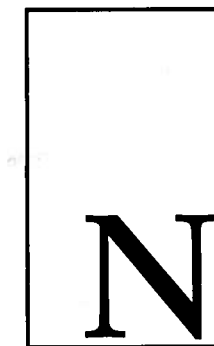
Gen. sekretær: Rolf Sørli
Konsulent: Thor Midteng
Org. sekr.: Cathrine Søberg
Inf. sekr.: Guro Tarjem

The Norwegian Society for Conservation of Nature. Member of International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN).

Produsert i regi av
Boksenteret a.s
Sats: Fotosats As
Repro: Scan-Lith
Trykk: Team Grafisk
Annonseakkvisisjon:
AT-konsulent,
Tlf.: (02) 39 72 48 -

Grønne kommuner

aturvernforbundet har vel som mål å gjøre seg selv overflødig. Skulle jeg tro. Den dagen økologi og naturvern får samme oppmerksomhet som økonomi og naturforbruk, kan vi pakke snippesken. Men inntil videre — i disse etter-valgstider — skal vi legge merke til hvem som får oppmerksomhet og hvor innsats og ressurser blir kanalisert.

Se på din egen kommune. Nå skal de folkevalgte diskutere nemndstrukturen. Blir det etablert et «grønt» hoved-utvalg med samme selvfølghet som et hoved-utvalg for bygnings- og reguleringsaker? Med Brundtlandkommisjonens rapport og ulike partipolitiske utspill i kjølvannet, er det ikke umulig at vi kan hilse velkommen mange nye natur- og miljøvernemnder. Slike nemnder vil bl.a. være viktige i arbeidet med kommunale miljøplaner.

Viktig, men ikke tilstrekkelig. For hvordan ser det ut i kommuneadministrasjonen der du bor? Der finner du ganske sikkert en hel stab av kvalifiserte fagfolk til å utføre oppgaver av utbygningsmessig art: Ingeniører, teknikere, fagarbeidere, jurister — utmerket! Men på den andre siden — hvor mange økologer, biologer, zoologer etc. har kommunen funnet det nødvendig å ansette?

En ting er ganske sikkert: Skal «de grønne» nemndene bli prestisjetunge utvalg med tilstrekkelig innflytelse, må de understøttes med kvalifiserte fagfolk. Like selvfølghet som at en kommune har kommuneingeniør må det bli at den har en kvalifisert naturforvalter.

Q. C. C.

Naturvernforbundet: Redd havet nå!

■ ■ Norge bruker bare 0,4 prosent av brutto nasjonalproduktet til miljøverntiltak, mens gjennomsnittet for OECD-landene ligger på 1 prosent.

■ ■ Vi overholder ikke Pariskonvensjonens krav om å stanse utslipp av miljøgifter som kvikksolv, kadmium, klororganiske stoffer og kreftfremkallende tjærestoffer (PAH).

■ ■ 1500 kvadratkilometer fjordareal i Norge kan ikke brukes til blåskjelldyrking pga. miljøgifter.

■ ■ 70 prosent av kloakken her til lands går ut i vann og vassdrag uten tilstrekkelig rensing.

D

e som trodde at Norge lå langt framme på miljøvernssiden, får tro om igjen. Ut fra tallene som ligger til grunn for Naturvernforbundets kampanje mot vannforurensning, er vi heller en sinke i internasjonal sammenheng. Kampanjen retter spesielt søkelyset på miljøgifter, blant annet fra treforedling og smelteverksindustrien og på de gigantiske utslipp av urensset kloakk.

Strengere krav

En innfrielse av forbundets krav, vil bety en miljøpolitisk omveltning. Så langt har konsesjoner vært gitt ut fra angitte mengder av støv, fiber og organisk materiale. Forbundet krevet avgiftsbelastning av utslipp ut fra miljøfare. Bedriftene bør betale for utslipp etter giftighet og mengde. Disse midlene må settes inn i regionen for å redusere forurensningen der hvor effekten er størst.

Vi må også få faste grenser for tillatte mengder av miljøgifter i de enkelte områder. I Japan blir det krevet opprydning og rehabilitering av sjøbunnen på steder

hvor innholdet av kvikksolv ligger over 25 g pr. tonn sediment. Her til lands ligger kvikksølvinnholdet både i Sørfjorden og Frierfjorden på et meget høyt nivå, uten at det så langt er gjort noe for å bedre på forholdene. — Utslippene av PAH (kreftfremkallende tjærestoffer) er urovekkende høyt i flere fjorder på Vestlandet. I Årdalsfjorden slipper Årdal og Sunndal verk ut en PAH-mengde på mellom 20 og 50 tonn i året. Nok et brudd på Pariskonvensjonen som Norge underskrev i 1978.

Høyere boter

På ett område ser det ut til at Statens Forurensningstilsyn allerede er i ferd med å oppfylle et av kampanjens krav, nemlig at botenivået for ulovlige utslipp skal økes og at SFT må anmelde grove konsesjonsoverskridelser. Oppland Chips på Toten risikerer nå en inndragning på 1,8 millioner kroner. Bedriften har sluppet ut langt større mengder fosfor og organiske stoffer i Mjøsa enn hva konsesjonen tillot. For Norske Potetindustrier på Gjøvik kan det bli snakk om en inndragning i millionklassen pluss boter. SFT vil også reise krav om inndragning fra A/S Maarud på Kongsvinger. Ingen tvil om at SFT går hardere til verks overfor ulovlige utslipp.

Konsesjonsbrudd

Omtrent samtidig som vannforurensningskampanjen ble presentert, offentliggjorde SFT resultatene fra kontroller av samtlige bedrifter i Østfold som har konsesjoner for utslipp. Det viste seg at mer enn halvparten av bedriftene hadde større eller mindre overskridelser i forhold til konsesjonsvilkårene. Høvik Lys i Halden ble politianmeldt for å ha sluppet ut 50 ganger så mye kobber som tillatelsen lød på. Greaker Industrier i Tune ble anmeldt for ikke å ha håndtert PCB-olje på en tilfredsstillende måte og for et støtutslipp av 35 tonn lut som ikke var innmeldt til SFT. M. Peterson & Søn i Moss hadde også større overskridelser av utslippskonsesjonen, men er ikke anmeldt av SFT. Østfold Naturvern følger opp saken. NNV vil nå informere Industriforbundet om den pågående kampanjen og forsøke å få til et samarbeid.

Urenset kloakk

I dag har bare 7 av våre 22 største byer kloakkrenseanlegg. Naturvernforbundet krever at kommunene får strenge restriksjoner på kloakkutslipp og at nivået av miljøgifter i kloakken blir redusert. Hvis mengdene med miljøgifter ble redusert til et minimum, ville kloakkslammet kunne brukes til jordforbedringsmiddel. Slammet ville ved riktig håndtering kunne erstatte mer enn 20 prosent av dagens forbruk av kunstgjødsel.

Havet

Kloakkrensing er ikke minst viktig med tanke på forurensningen av våre havområder. Danmark skal bruke 12 milliarder danske kroner innen 1990 for å redusere utslippene av organisk stoff til sine farvann. Norge vil i samme periode bruke 300 millioner kroner til utbygging av kloakkrenseanlegg, med den nåværende investeringstakt. Naturvernforbundet krever nå at de kommunale kloakkavgiftene må dekke utgifter til tilfredsstillende rensing, både av kloakk og andre lovlig utslipp, til de kommunale renseanlegg.

Bedre ekspertise, teknologi og planer for reduksjon av forurensningene er andre krav som framsettes gjennom kampanjen. Forbundet mener det bør opprettes 50 nye stillinger i SFT og 2 nye stillinger ved hver miljøavdeling rundt om i fylkene før 1990.

Lovende start for storstilt kampanje

Naturvernforbundets kampanje mot vannforurensning har slått an.

Bare en måned etter at kampanjen ble presentert, har forbundet fått en rekke henvendelser fra lokal- og fylkeslag, fra andre organisasjoner og fra privatpersoner.

— Vi har klart å skape oppmerksomhet om vannforurensningen. Ingen tvil om at folk rundt om i landet vil gjøre noe med disse problemene, sier en optimistisk informasjonssekretær

Guro Tarjem.

Den 4. juni gikk startskuddet for aksjonen. Fylkes- og lokallagene skal være drivkraften i kampanjen, som i første omgang har som mål å kartlegge kildene for vannforurensningen.

Rangering

— Når undersøkelser er foretatt, ved hjelp av materiell fra sekretariatet, skal lagene sette opp en

rangering av utslippene i sine distrikter. Utslippene vil bli rangert etter forurensningsgrad og fare, opplyser Guro Tarjem.

Lokalpolitikere vil om ikke lenge bli stilt overfor klare miljøkrav. Kampanjen mot vannforurensning vil utvilsomt bli en brannfakkell.

Alarmerende

Forbundet ønsker også å informere om den alarmerende utviklingen i Nordsjøen. Til tross for at politikere er gjort kjent med den dystre situasjonen, ser det ikke ut til at noe blir gjort. Naturvernforbundet skal sette søkelyset på forurensningen av Nordsjøen foran ministerkonferansen om dette havområdets utvikling i London i midten av november.

2 av de 20 kravene som forbundet la fram ved presentasjonen av kampanjen, er direkte rettet mot forurensningen av Nordsjøen. Forbundet understreker at boreslam med olje og kjemikalier må gjenvinnes og ikke dumpes i havet. Dumping av boreslam er i dag en av de viktigste årsakene til forurensningen av havbunnen i Nordsjøen. Forbundet fortsetter kampen mot Dounreay-anlegget i

Skottland og krever at norske miljøvernmyndigheter tar opp hansken. Hvis ikke de britiske myndigheter erkjenner at byggingen av anlegget strider mot Pariskonvensjonen, bør Regjeringen prøve saken ved en internasjonal voldgiftsprosess. Dette kravet ser nå ut til å bli innfridd.

— Dere skal også trekke inn andre organisasjoner i arbeidet mot vannforurensning?

— Ja, vi planlegger et seminar som skal skape blest om forurensning av vann. Norges Bygdeungdomslag, 4H, Norges Velforbund, Norges Fiskarlag og Norges Husmorforbund har allerede meldt sin interesse.

I skoleverket

Vi har også tenkt å utarbeide elevmateriell om vannforurensning. Heftet «Så klart som vann?» vil bli tilbudt som elevsett, sier informasjonssekretær Tarjem. Hun tror også at hytteeiere rundt om i landet vil være interessert i kampanjen. Informasjonssekretæren har allerede vært i kontakt med hytteeiere fra Sørlandet som ønsket informasjon om vannforurensningen.

— Dere har samlet inn en god del penger til kampanjen gjennom «Norsk natur». Hva skal de innsamlede midlene brukes til?

— I første rekke til seminarer, materiell og arbeidskraft. Vi er inne på et stort område, og vi trenger alle de midler vi kan få, fastslår Guro Tarjem.

Forurensningen av våre havområder er alvorlig, men nå vil folk gjøre noe med dem, sier Guro Tarjem.

Foto: Arild Aasen

Lokal innsats bærer frukter

For en rekke fylkes- og lokallag i Norges Naturvernforbund representerer kampanjen en forsterkning av et arbeid som har pågått i en årrekke. Innsatsen bærer frukter. Miljøvernmyndighetene er i ferd med å skjerpe kravene til forurensende industri, for kommunale utslipp og for landbruksforurensninger.

— Forurensningen her til lands er omfattende, men glem ikke at lagenes innsats gir resultater, sier informasjonssekretær Guro Tarjem. Østfold Naturvern er ett av fylkeslagene som gjennom en rekke år har fokusert på vannfor-

urensningen i Glomma og langs Østfold-kysten. Fylket har i følge Jørn Siljeholm i NNV's gift- og forurensningskomité, Norges største vannforurensere i bedriften Kronos Titan i Fredrikstad. Årlig slipper denne bedriften ut 80.000 tonn syrer og metaller. Østfold Naturvern har beveget myndigheter og bedrifter i riktig retning.

Oppland

Går vi til Oppland, så er fylkesforeringen der bl.a. i ferd med å foreta en undersøkelse av bedriftsutslipp. I februar/mars sendte laget ut en forespørsel til 40 bedrifter om innhold og omfang av deres utslipp. Ved utgangen av april hadde 14 svart på henvendelsen. Oppland Naturvern

skal følge opp undersøkelsen.

Vestlandske Naturvernforening har engasjert seg sterkt i arbeidet mot forurensningen av Sørkjolen. Fjorden har verdensrekord i tungmetallforurensning. Foreningen har gjort SFT oppmerksom på PAH-utslippene fra Odda Smelteverk, som er økende, og krevet reduksjon.

Møre og Romsdal

I Møre og Romsdal har fylkesforeringen satt i gang en aksjon for ett renere fylke. Fylkeslaget har gjennom lengre tid rettet søkelyset på Sunndalsfjorden. Da SFT omsider gikk med på å få fjorden undersøkt, viste det seg at utslippene av miljøgifter var langt større enn de fleste hadde forestilt seg. Møre

Foto: Svein Øverflien

og Romsdal har sendt ut fore-spørsler til 151 bedrifter som antas å drive i miljøfarlige bransjer, om deres utslipp.

I Drammen var bare 23 prosent av kloakken tilfredsstillende rensset ved forrige årsskifte. Drammens-elvas venner, hvor Buskerud natur- og miljøvern er med, arbeider for at kommunen ikke skal få ytterligere utsettelse med å bygge rensesanlegg.

Fjordområder

Tønsberg og Omegn Naturvern legger til høsten fram en rapport om utslipp i fjordområdene i fylket. Både industriutslipp, landbruksutslipp og kommunale utslipp er i søkelyset. Lokallaget skal se på forurensningen ved de forskjellige utslippene og vurdere hva det vil koste å rette på forholdene. Lørenskog Natur- og miljøvern er med i Folkeaksjonen mot fosfat på Romerike, som både retter søkelyset på vaskemidlene i husholdninger og på utslippene fra landbruket. Selv om bare 5 prosent av fosformengden i Øyeren skyldes vaskemidler, er det viktig å fokusere på denne kilden.

Barentshavet

Fylkeslagene i Nordland, Troms og Finnmark intensiverer sitt arbeid med miljøkrisen i Barentshavet. Kamp mot forurensning fra olje- og gassutvinning er en viktig del av dette arbeidet. Etter at Naturvernforbundet som første organisasjon i Norge, tok opp kampen mot Dounreay-anlegget, har flere lokallag engasjert seg i arbeidet mot denne forurensningskilden. Norske myndigheter ser nå ut til å følge forbundet i kampen for å stanse utbygging av Dounreay-anlegget.

Sur nedbør

Lunner Naturvern er et av lokallagene som har kartlagt den sure nedbørens skader på vann og vassdrag i nærmiljøet. Det laveste resultatet i deres undersøkelse viste en pH på 4,41. Forsuringen ser nå ut til å omfatte store deler av landet. Prosjektleder Kåre Olerud karakteriserer situasjonen som meget alvorlig. Lunner Naturvernforening har laget en video om sur nedbør, for å orientere publikum om resultatene av arbeidet.

I de fleste fylkesforeninger og lokallag står vannforurensningen høyt på dagsordenen. Guro Targem håper imidlertid at denne saken også skal skape nytt engasjement i lag som ikke har vært fullt så aktive de siste årene.

Hunnselva skal bli ren

Hunnselva som renner ut i Mjøsa, er biologisk sett nesten død. Naturvernlagene fra Vestre Toten og Gjøvik er pådrivere i kampen for å få liv i elva igjen. Rapporter og konklusjoner foreligger,

men naturvernerne vil ha handling.

Dem klarte det med Themsen, dem klarte det med Akerselva, så da må dem vel klare det med Hunnselva og! utbryter Randi Borgos idet hun utålmodig peker ut over den fiske-tomme elva nord for Raufoss. Og Ole Dullerud følger opp: – Her var det engang kjempefine rekreasjonsområder. Disse skal og må gjenerobres.

I løpet av noen få kilometer blir en levende elv forvandlet til kloakk i en industri-bakgård. Det er like ufattelig hver gang en betrakter et frodig elvedrag og finner ut at selve elva ikke er noen livskilde, men en avløpsrenne. Hvordan er slikt mulig?

Rensing er plunder og heft

– Folk på RA (Raufoss Ammunisjonsfabrikker) sier at industri må forurenses. Arbeidere og industriledere betrakter ofte rensing som bare plunder og heft. Dette vitner om en meget slapp holdning, og vi har vært vitne til en alt for dårlig oppfølging av konsesjonene.

Om dette kan naturvernere fra Toten og Gjøvik uttale seg med betryggende sakkunnskap. I lang tid har Oppland Naturvern og lokallag fra Vestre Toten og Gjøvik stått på for å skaffe seg dokumenterte opplysninger om utslipp og konsesjonsvilkår.

Før Hunnselva renner ut i Mjøsa mottar den betydelige industriutslipp fra Raufoss Ammunisjonsfabrikker, Åmot Trådtrekkeri, O. Mustad & Søn og Norsk Walboard A/S. NIVA har fra 1982 overvåket forurensningssituasjonen i Hunnselva nøye, og den foreløpig siste rapporten konkluderer bl.a. slik: «Til tross for de tiltakene som er gjennomført er vassdraget på strekningen nedstrøms Raufoss til utløpet i Mjøsa fortsatt sterkt forurensset, og ut fra en biologisk vurdering nærmest totalskadet.»

Elva dør mens vi analyserer

En skulle vente seg særdeles sterke og konkrete tilrådinger etter en slik påvisning, men det kan vel neppe sies om følgende: «I likhet med det som er nevnt i tidligere rapporter (1982, 1983) bør det gjennomføres en mer inngående analyse av de konsekvenser de ulike utslippene har for de biologiske forhold i elva. . .» Nå er imidlertid naturvernerne i distriktet begynt å bli skikkelig utålmodige. De er redde for at skadene skal bli helt fatale og uopprettelige mens analyse følger på analyse og årene går.

– Vi er selvfølgelig spent på den nye NIVA-rapporten som kommer på ny-året, men etter vår oppfatning vet vi allerede nå nok til å iverksette effektive tiltak mot forurensningene, sier Ole Dullerud.

– Og forøvrig kan også denne nølingen ha med det å gjøre at Raufoss Ammunisjonsfabrikker er en hjørnestensbedrift som man kvier seg for å kritisere.

RA taus

Men naturvernerne vil komme til bunns i sakene og Oppland Naturvern sendte for en tid tilbake brev til 41 bedrifter i Oppland og ba om å få vite hvilke skadelige stoffer bedriftene har konsesjon på å slippe ut. Raufoss Ammunisjonsfabrikker var imidlertid en av to bedrifter som nektet å gi slike opplysninger. I brevet fra RA heter det at det ikke er bedriftens policy å gi opplysninger til utenforstående organisasjoner hverken av forretningsmessig eller annen art.

Ekskursjoner

Selvsagt slår ikke naturvernerne

seg til ro med slikt. Nå skal folk bli kjent med forurensningsproblemene, bedriftens holdninger og fremfor alt hvilket praktfullt naturområde Hunnselva er. Derfor er det planlagt ekskursjoner i tre etapper nedover langs elva. Underveis skal man registrere utslipp, lære om kulturhistorie, og lage en billedreportasje om bruken av elva.

Professor Sophus Bugge mente at elvas navn kan være avledet av det oldnorske ordet for jage eller fange (hund) – et ord vi i dag har i «hinne» eller «hitte» – og at dette henspiller på elvas rikdom på fisk. Dersom naturvernlagene på Vestre Toten og Gjøvik får det som de vil, skal Hunnselva igjen bære sitt navn med rette.

– Få liv i elva igjen, sier Randi Borgos og Ole Dullerud.

Tekst og foto: Arild Ådnem

Sangsvane som drikker

Blyforbud for jegere

Jakten på vann- og vadefugler er i gang. Bare på Jæren skytes det 10 000 andefugler årlig, mens tallet for hele landet er på ca. 100 000.

Med en så omfattende jakt i våre våtmarker, sier det seg selv at det er mange jegere som bommer på det målet de har sett seg ut. Resultatet av alle bomskuddene er at våtmarkene blir pepret med blyhagl. Dette blir så spist av svaner og ender som tror det er småstein de trenger til fordøyelsen. Det skal bare 1–2 hagl til for at leveren blir skadet og fuglen dør. Hvordan andre vannlevende dyr reagerer på bly i kosten, vet vi lite om.

Men vi vet at problemene på Jæren og i fuglereservatet i Øyeren er svært store. Stadig bringes det inn døde knoppsvaner, en fredet fugl, til veterinærinstituttet. Dødsårsak: Blyforgiftning. I bortimot to år har Direktoratet for naturforvaltning blitt bedt om å forby jakt med blyhagl i våre viktigste våtmarker. Foreløpig har det ikke gitt noe resultat.

Men hvorfor går ikke jegere som vet om problemet, frivillig over til å bruke stålhagl? De har en svært god grunn: Stålhagl er ikke å få kjøpt i Norge.

Oppfordringen går derfor til alle våpenforhandlere og jegere. Hver på sin måte må de arbeide for at det blir slutt på denne unødvendige blyforgiftningen i vår natur. Det er all grunn til å tro at andejegerne vil slutte å bruke blyhagl hvis de har et alternativ. For det er da for dumt å forgifte det som skal være jaktutbyttet neste år.

Imens venter vi spent på når Direktoratet kommer med et blyforbud i våre viktigste våtmarker.

Tekst: Inger Næss

Vår eneste himmel

*Blå er vår eneste himmel
grønn er vår eneste jord.
Her er vår eneste fremtid
nå setter vi våre spor.*

*Vi som har kunnskap og viten
om forfedres uforstand:
De hugget ned skogen med jernøks
og matjord ble skylt vekk med vind og vann.
Det ga kortsiktig vinning
men sporene står.
Og arven er vår!*

*Vi som har kunnskap og viten
og farligere redskap enn dem –
vi handler med samme uforstand.
Vi vil ikke vite at vinning kan
gi tap som slekter må leve med.
Vi skapte oss velstand
og lar den forgiftes av egen suksess.*

*Vi vil ikke se
at en enda rikere rikdom
gjør jorden fattig og arm.
Vi vil ikke høre
at fremtiden gråter
gjennom øyeblikkets larm.*

*Vi låner og kjøper og selger
på tyvenes markeds plass.
Vi raner oss selv og menneskenes hjem.
Det fins ingen reklame for dét:
Et hav – et fjell – et tre.*

*Men ørkenen ruller nærmere nå
og tvinger oss til å forstå:
Det haster, det haster
det dør en dag hver eneste natt
og i morgen er retten satt.*

*Vi er skyldige alle
ingen går fri.
Hvilken arv gir vi?*

*Blå er vår eneste himmel
grønn er vår eneste jord.
Her er vår eneste fremtid
nå setter vi våre spor.*

Sidsel Mørck

På naturverntokt med Pauline

*Den 21. juni inviterte Steinkjer
Naturvern og Nord-Trøndelag
Naturvern til fjordtur i
Beitstadfjorden, innerst i
Trondheimsfjorden, med
den stolte jekta*

*«Pauline». Turen var en
lokal markering av
NNV's kampanje mot
vannforurensning.*

De rundt 30

personene som deltok fikk en herlig dag på fjorden kombinert med interessant informasjon. Selv om rundreisen begrenset seg til Beitstadfjorden, ble forurensninger i hele fjorden omtalt.

På grunn av strømningsforhold, innelukkede fjordarmer, terskler, befolkningssentra med urensset kloakk samt noen få industriutslipp, er det betydelig forurensning av lokalt omfang flere steder i Trondheimsfjorden. Hovedvannstrømmen går innover langs sørsida hvor storparten av utslippene også forekommer.

Kloakkforurensningene dominerer

Det er påvist sterk kloakkforurensning langs hele strekningen mellom Trondheim og Stjørdal. Resultatet er begroing av strendene og utilfredsstillende hygieniske forhold i områder som er mye benyttet til bading og annen rekreasjon. Urenset kloakk er den vanligste forurensningstypen fra alle tettstedene langs fjorden, og en opprydding på dette området er absolutt påkrevd. Lokallagene vil forsøke å påvirke kommunepolitikere til å prioritere dette arbeidet i åra som kommer. I dag er det bare Stjørdal som renser kloakken, mens den fra de andre stedene går urensset ut i fjorden. Den kommunale innsatsen hittil har bestått i å bygge samleledninger som fører mest mulig av tettstedenes kloakk ut på dypt vann.

Spor fra gammel industri

Trøndelag er en relativt industrifattig landsdel, men gammel industriforurensning har satt sine spor. Orkdalsfjorden er sterkt belastet av tungmetallutslipp fra Løkken Verk, som fram til 1983 ble ført ut i fjorden ved Thamshavn. De årlige utslippene med sine 600 000 m³ surt gruvevann iblandet 4000 tonn

oppløst jern, sink og kobber, var blant de største her i landet. I tillegg kom betydelige mengder gruveavfall ut med elva Orkla. Sedimenter i fjorden er sterkt påvirket av dette. Vi finner derfor unormal bløtbunnsfauna med artsfattigdom og arter som tåler forurensning.

Av eldre tilførsler vil vi ellers nevne tungmetallutslipp i Ilsvika fra oppredningsverket for Killingdal gruver. I bunnsedimentene i Beitstadfjorden har vi høye kvikksølvkonsentrasjoner som skriver seg fra treforedlingsbedrifter i Follafoss og Steinkjer. Kreosotforurensning (med kreftfremkallende PAH-forbindelser) finnes i betydelig mengde i sedimentene utenfor Hommelvik. Dette skyldes utslipp og lekkasjer fra et impregneringsverk.

Alle disse forurensningene vil

påvirke vannet og dets organismer i årevis selv om de gradvis avtar etter hvert som nye sedimenter avsettes.

Organisk forurensning

Av tilførsler fra dagens industri nevnes organisk forurensning (fiber) tilsvarende 500 000 person-ekvivalenter fra Norske Skog's avis- og papirfabrikk på Fiborgtangen i Skogn. Fra vår tur kunne vi også observere en sone med grått sjøvann utenfor Follafoss, trolig lekkasje fra sedimenteringsbassenget ved treforedlingsbedriften på stedet.

En ny forurensningskilde er blitt aktuell de siste åra, nemlig settefiskanleggene. Her har vi både organisk forurensning lokalt og risiko for «genetisk forurensning».

Sentrale personer på turen (fra venstre): Ingvild Larsen, leder i Steinkjer Naturvern, Stein-Arne Andreasen, Svein Ringen, Olav L'Orange og to unge naturvernere. Foran sitter jektskipperen Asbjørn Aastrøm.

Selv 200 m² seil gir for dårlig framdrift i vindstille vær. Vi måtte ha motordrift på denne turen.

Fuglelivet

Også fuglelivet i fjorden reflekterer noe av vår tids overflod og dertil hørende søppel og avfall. En del måsearter henter en stor del av maten fra søppel, og disse artene viser en økende tetthet i Trondheimsfjorden som elers i landet.

Vinterbestanden av ærfugl i Trondheimsfjorden har vist en nedgang de senere åra og utgjør i dag ca. 60 % av bestanden i begynnelsen av 80-åra. Denne bestanden trekker i sommerhalvåret til Østersjøen for hekking. Kan reduksjonen ha noe med miljøforholdene i Østersjøen å gjøre? Hekkebestanden i Trondheimsfjorden har sitt vinteropphold andre steder.

Pauline

Farkosten vår på denne turen er et levende museum. Den er ikke bare en båt, men ei ekte «jekt» som etter 6 års restaureringsarbeid dro ut på sin andre jomfrutur for et års tid siden. Den er en representant for den båttypen som dominerte kysttrafikken fra 1600-tallet og oppover. Pauline ble bygd her inne i fjorden for ca. 90 år siden, ikke på noe verft, men på stranda slik skikken var. Den er kanskje den yngste representant fra «storjektida» i Beitstadfjorden i siste halvdel av forrige århundre. Med 200 m² seil spent opp i en 27 m høy mast er den et flott skue. Pauline kan egentlig ikke beskrives, den må oppleves. ❀

Örjan Nilsson Norges Fjellflora

Norges fjellflora er den mest omfattende flora over våre fjellplanter som hittil er utgitt. Boka inneholder hele 700 arter, beskrevet i tekst, tegning og med vakre fargefotos.

Ta den med på neste fjelltur!

Norsk utgave ved Birger Grenager.

Kr. 198,-

CAPPELEN

KNOWHOW RRA 121

Snøringen sitter bak, sålen har stålgelekk og et kraftig mønster som kan pigges.

TOPI kommer best til sin rett ute i naturen. Sammen med fiskestanga, geværet eller bare ryggsekken. Da oppdager du hvor godt det er å ha håndlagde støvler. Støvler som sitter behagelig på foten og holder deg varm og tørr. Laget her i Norden av mennesker med kjærlighet til håndverket – og et forhold til den samme naturen du setter slik pris på.

NOKIA
— håndlaget i Norden

© NOKIA CORPORATION

Noreg kan få store problem med å oppfylle kravet om 30 prosent reduksjon av SO₂-utsleppa frå 1980 til 1993. I verste fall kan vi få ein ny vekst i utsleppsmengda fram mot år 2000.

D

ei årlege SO₂-utsleppa gjekk i perioden 1980-85 ned frå 140 til 103 tusen tonn. Den magiske 30 prosent-grensa under 1980-nivået ligg på 98 000 tonn, men med sterk økonomisk vekst framover kan utsleppa stige igjen til 122 000 tonn ved tusenårskiftet om 13 år. Resultatet vert i så fall at Noreg berre har nådd halvveges til målet for 30 prosent-klubben og ligg himmel-langt frå neste steg: 50 prosent reduksjon av utsleppa.

Over 30 prosent-grensa

Opplysningane står i energimeldinga frå i vår og stammar frå eit utval som Miljøverndepartementet sette ned i fjor haust. Utvalet har basert sine framskrivingar av m.a. SO₂-utslepp på energiprogno-seutvalet sine føresetnader om økonomisk vekst. Tala er dermed eit bilde av korleis utvalet og regjeringa meiner at økonomisk vekst vil verke på miljøtilstanden framover.

Med ein moderat økonomisk vekst, som regjeringa har lagt til grunn for energiprogno-sane, vil SO₂-utsleppa bli noko mindre enn ved det høgste vekstalternativet. Det er snakk om 107 000 tonn i 1995 og 111 000 i år 2000, men stadig altså tal som ligg godt over 30 prosent-grensa. Likevel kommenterer regjeringa tala i forhold til 30 prosent-målet med at «det kan synes som om vi ligger an til å nå dette målet».

I den miljøpolitiske skammekroken

For Noreg som verbal pådrivar i den internasjonle kampen mot sur nedbør er tala frå Miljøverndepartementet eit varsel om tungeskutt. Om ikkje utsleppa i seg sjølv skulle vere skremmande nok, må vi kunne vente at utsiktene til reservert plass i den miljøpolitiske skammekroken får mange i Regjeringa og Stortinget til å reagere.

Ein ting er at Noreg offisielt har gjort arbeidet mot sur nedbør til ei av sine største miljøvernsaker heilt sidan tidleg på 1970-talet. Juridisk har vi gjennom Helsinki-protokollen frå 1985 bunde oss til 30 prosent mindre SO₂-utslepp i 1993 enn i 1980. Noreg har jamvel gått lenger og lova 50 prosent reduksjon innan 1994.

Tekst:

Erik Solheim

Ein total sprekk i forhold til dette tidsskjemaet vil ikkje berre harare vårt flaggskip mot sur nedbør. Vi vil vere med på å torpedere internasjonalt miljøvern generelt. Ironisk nok passerte energimeldinga statsråd berre tre veker før Gro Harlem Brundtland den 30. april la fram rapporten frå Verdiskommisjonen for miljø og utvikling.

Naturøyding – eit rikdomsproblem

Kommisjonen framhevar at naturøyding mange stader er eit fatigdomsproblem. Energimeldinga viser at hos oss er det eit rikdomsproblem. Tala frå Miljøverndepartementet syner konsekvensane i form av skadelege utslepp ved økonomisk vekst og aukande energibruk. Di større vekst, di større avvik frå 30 prosent-målet, det er den enkle situasjonen.

Sur nedbør er ikkje resultat av uventa uhell med den økonomiske veksten. Det er heller ein normal konsekvens av høgenergisamfunnet. Alt i 1985 gjorde Statistisk Sentralbyrå merksam på at Noreg ville få vanskar med å nå 30 prosent-grensa utan å legge om vekstpolitikken. Ein tilsvarande konklusjon har byrået lagt fram i år.

I fjor fekk vi vite av ein ekspertgruppe i Nordisk Råd at dersom målet er å få naturen tilbake til «naturleg» balanse, må SO₂-utsleppa ned med 80 prosent og i særleg utsette område heile 90 prosent. Men norsk politikk går i gamle spor uforstyrta av alle skilt langs vegen om at retninga er mot avvikling, ikkje utvikling.

Både av omsyn til naturgrunnlaget og vår tillit i internasjonalt miljøarbeid må våre statsmakter straks få stansa norske utslepp av SO₂ i tråd med dei krav naturen stiller. Om det kostar økonomisk vekst får ikkje hjelpe. Det er i alle tilfelle berre på kort sikt. Kostnadene på grunn av sur nedbør kan vere evigvarande. ❀

Energimeldinga lammar kampen mot sur nedbør

Foto: Jørn Bahner Olsen/Rolf Sørensen/NN

Sel- og skjellsord-invasjon

Trekløveret Viggo Ree, Karl Inne Ugland og Alv Ottar Folkestad prosederer i nr. 3/87 for sitt syn på sel-invasjonen og ressurskrisa i Nordhavet. Når det gjeld

overfisking av sild og lodde, vil vel dei fleste vere samde med dei. Men når det gjeld andre årsaker til selinvasjonen, og ikkje minst når det gjeld botemidla, er det som kjent enormt sprik mellom forskarane.

En trist følge av selinvasjonen – men hva var årsakene?

D

et viser ikkje minst intervjuet med Torger Øritsland i samme nr. av NN. Øritsland har eit syn på saka som blir delt av nordnorsk opinion, så vel av fiskarar og fangstfolk som av naturvernets folk.

At det er ulike meininger om ei slik sak, får vi finne oss i på begge sider. Men når trekløveret gir seg til å æreskjelle politikarar og mas-media, og snakkar om «absurde erklæringer og beklemmende TV-debatter», «selhysteri», «desinformasjon» osv, så slår jo dette først og fremst ned i fagmiljøet, blant dei vitkapsfolka som politikarane og mediafolka har bygd på. Men i siste instans slår det tilbake på dei tre sjølv, som dei betrevitarar dei meiner å vere.

Norsk realisme og dansk føleri

Norske politikarar og medier har i realiteten ære av ein langt høgare grad av økologisk forståing enn det føleriet som danske politikarar har prestert i denne saka. Ta berre Hanna Kvanmo og hennes danske «partifelle» Margrethe Auken. Skilnaden i økologisk innsikt hos dei to er som mellom Erik Dammann og Carl I. Hagen. Når Margrethe Auken vågar å uttale seg arrogant om eit fag ho ikkje beherskar og om ein norsk landsdel ho aldri har besøkt, må årsaka vere at ho i grunnen vanvørdar menneska i denne delen av Skandinavia. – Hennes utgangspunkt blir omtrent som for dei danske futane, – bortsett frå at dei trass i alt budde her nord.

Rett til ressursar

Det er merkeleg at trekløveret ikkje har nokon kommentarar til danske politikarar som gjerne ser på selane som Nordishavets heilage kyr. – La meg derfor spørje dei tre: deler dei Greenpeaces syn, at «selane har like stor rett» (større rett?) som mennesket til ressursa-

Foto: Dag Thorenfeldt

ne i havet? – Meiner dei at bestandane av sjøpattedyr står i ei særstilling i forhold til landpattedyra, slik at vi ikkje har lov til å hauste av desse ressursane? Kva er forskjellen på å skyte elg og sel?

Kollisjonskurs

Det alvorlegaste med artikkelen er ikkje æreskjellinga av kolleger og politikarar. Det kan vi tåle så lenge det står for trekløverets eiga rekning. Men da eg har inntrykk av at især Viggo Ree har ein viss innverknad i Naturvernforbundet, må det ropast eit varsku. Dersom Rees syn blir Naturvernforbundets linje, vil forbundet sentralt vere på kollisjonskurs med alle nordnorske medlemmer og tillitsfolk. Vi som bur her oppe, kan ikkje stille opp bak eit standpunkt som vi for det første er djupt usamde i, og for det andre fører til at vi (med rette!) mistar all respekt og støtte i den nordnorske befolkninga og hos nordnorsk fagleg ekspertise.

Sjikane frå betrevitarar

Anten trekløveret trur det eller ei: Det er eit hopetal av økologisk utdanna folk i dei nordnorske naturvernforeiningane. Vi treng ikkje finne oss i utskjelling og sjikane frå betrevitarar i organisasjonen. – I og med at også vi meiner at det har blitt gjort alvorlege feil i norsk fiskeripolitikk, så er det desto mindre grunn til å overkjøre oss med skjellsord.

Det viktigaste punktet vi ikkje er samde om, er nok at nordnorske naturvernfolk ser på ein reduksjon av selbestanden som uomgjelegleg nødvendig for å rette opp att fiskebestandane. Når fiskebestandane er aterreist, kan vi diskutere ein eventuell vekst i bestandane av sjøpattedyr. Men det vi aldri bør diskutere, er dette: *Sjøpattedyra er ein ressurs på lik fot med torsk og sei. Ei balansert hausting av desse bestandane er ikkje berre økonomisk riktig, det er også heilt nødvendig for å unngå ein økologisk katastrofe i dei nordlege hav.*

Norsk faunas quislinger

Tekst: Viggo Ree

Det skytes og innsamles, det prepareres og beredes og det omsettes og smugles. De siste har vi fått et lite innblikk i en verden av skakkjørt naturkontakt og beinharde profittinteresser. Det gjelder utplyndringen av restene av truet norsk fauna.

P

olitiet finner dem i bortgjemte frysebokser og avlåste rom. Her ligger de, våre siste vandrefalker med blodige skuddhull og venter på skalpell og glassøyne, her står våre siste snøgler med ståltråd i beina, klare for å omsettes for tusener av sølvpenge. Våre sjeldneste dyr blir borte på grunn av mennesker med pervers hamstringsbesettelse og kaldblodig pengebegjær.

Kynisk virksomhet

Det er tungt og deprimerende for naturvernere å registrere denne form for miljøkriminalitet. Særlig fordi det bak mye av arbeidet med vern av våre sjeldneste arter og deres leveområder befinner seg personer som på idealistisk grunnlag har ofret tid og engasjement for dette i årevis. Det oppleves rett og slett som et grusomt svik når landsmenn av vinningshensyn kynisk sender kuler eller haglladninger gjennom våre truede og sårbare dyr, og på denne måten tapper nasjonen for restene av særegen og uerstattelig natur.

Omfattende problem

I årevis har de operert, det har vi vært klar over hele tiden. Men det har vært nesten umulig å få bukt med problemene på grunn av et slapt lovverk og manglende interesse fra myndighetenes side. De mange beslag som nylig har funnet sted, der tusener av fredete dyr er blitt konfiskert, avdekker at ulovlighetene er langt mer omfattende enn det mange tidligere hadde regnet med. De siste måneders opprullinger gir imidlertid signaler om at også politi og tollvesen har fått øynene opp for denne betydelige utplyndring av norsk fauna. La oss derfor håpe og tro at den pågående etterforskning vil

også for at hederlige, fagorganiserte kolleger i Norsk Taxidermistforbund blir satt i gapestokken, og de bringer vanry over et interessant og krevende yrke det står all mulig respekt av. De som blir dømt for denne form for kriminalitet, representerer et forræderi mot vår natur. Deres umoral og avskyelige handlinger vil bli husket for ettertiden. Når historiebøkene skal skrives skal vi sørge for at norsk faunas quislinger skal få den omtale de fortjener.

Fra et mindre beslag hos en preparant i Sør-Norge våren 1987. Både nedfrosne og utstoppete fugler domineres av ugler og roviugler. Legg forøvrig merke til den skrapelige kvaliteten på de monterte preparatene.

Foto: Roald Solheim

250000 døde

Tekst og foto:
Dag. E. Thorenfeldt

Lundekolonien på Røst er rammet av en økologisk katastrofe uten sidestykke i norgeshistorien. I 1960 var det ca 1 million hekkende lundepar på Røst. I dag er det bare 250 000 par tilbake. Det er ingenting som tyder på at nedgangen vil stoppe. Tvert imot.

Lundekolonien på Røst er en av verdens største kolonier. Den står nå i fare for å forsvinne for godt. Heller ikke i år greide lundene å få fram levedyktige unger. Ungene fikk ikke nok mat. 250 000 unger led sultedøden i fuglefjellene på Røst.

Våre fiskerimyndigheter må ene og alene ta skylden for hva som har skjedd og skjer på Røst. De har ført en sanseløs fiskeripolitikk. Dette har tatt knekken på den atlantiskandiske sildestammen som var lundens næring, fastslår zoologen Ole Wiggo Røstad. Han har fulgt lundekolonien på Røst hvert år siden 1981.

Sildestammen ble nesten utryddet under det store sildefisket i 1960-årene. Det ble slutt på sildeyngelen, som i lange tider hadde drevet forbi Røst i juli måned og gitt næring til nye generasjoner lunde.

–Siden 1979 har bestanden årlig minnet med ca 12 prosent. Dersom våre ansvarlige fiskerimyndigheter hadde reagert på et tidlig tidspunkt, kunne katastrofen vært forhindret, mener Røstad. Da hadde vi sluppet nedgangen i sildestammen, og lundebestanden hadde ikke blitt berørt. Vi kunne ha sluppet 20 uår, både for fisket og for lunden.

I dag har myndighetene igjen gitt tillatelse til å fiske i den atlantiskandiske sildestammen. Det skjer for sildestammen har tatt seg opp igjen. Historien gjentar seg. Forskjellen er nå at nesten hele lundekolonien allerede er borte, konstaterer Røstad.

Hvis denne kolonien forsvinner, vil det bli et ramaskrik fra internasjonalt naturvernhold, sier Røstad.

Hjalmar Munthe-Kaas Lund til minne

Med Hjalmar Munthe-Kaas Lunds død er en kjent naturvern og naturverner gått bort. Og få forskere har nådd et slikt ry blant menigmann som Lund. Han var født i Trondheim i 1913, og tok matematisk-naturvitenskapelig embedseksamen med zoologi som hovedfag i 1941. Etter krigen var han en tid sekretær og redaktør i Norges Jeger- og Fiskerforbund. Senere var han bl.a. museumsstipendiat, bestyrer av zoologisk avd. ved Tromsø Museum, foreleser i jaktlære og viltstell, vitenskapelig konsulent ved Statens viltundersøkelser og universitetslektor ved Zoologisk Museum på Tøyen.

Lunds interesser var tallrike – noe som gjenspeiler seg i hans mange publikasjoner. På den populære-vitenskapelige siden var han en ener: han henvendte seg til publikum som forfatter, kåsør, ekskursjonsleder, foredragsholder og avisdebatant. På stemmer i radioens ni-time var mer kjent enn hans! Han vekket på den måten svært mange menneskers naturglede og naturinteresse.

Etterhvert viet han mer av sin tid og sine krefter til arbeidet med å ta vare på de studieobjekter han hadde hatt som forsker – pattedyr, fugler og naturmiljøet som helhet. Slik var han også en ener innen naturvernet.

I sitt nærmiljø i Bærum startet han, og drev med stor iver fram lokallaget Bærum Naturvern hvor han var formann i en årrekke. Han ble da også nylig det naturlige æresmedlem i Østlandske Naturvernforening (hvor Bærum Naturvern inngår som lokallag). Men Hjalmar Munthe-Kaas Lund tenkte også bredt nasjonalt – som i sin iver for å verne våre vassdrag.

Når han nå er gått bort vil mange minnes ham med stor glede, både som en uvanlig kunnskapsformidler og en drabelig naturverner. ☘

Bredo Berntsen

Ingen økning av bjørn i Norge

Tettheten av bjørn i Norge er sensasjonelt lav og vekker internasjonal oppmerksomhet. Det er ikke påvist økning eller ekspansjon og det er derfor liten grunn til å si at bjørnen ikke er en truet art i Norge. Situasjonen tilsier

at en ikke eksperimenterer med innsnevring av bjørnens leveområder. Nåværende ordning med totalfredning over hele landet må opprettholdes.

Det er en alminnelig utbredt oppfatning at det i de siste tiår er skjedd en generell økning i norske bjørnestammer. Dette kommer stadig til uttrykk i aviser og i andre medier. Den samme oppfatning gjør seg gjeldende også i offisielle rapporter om bjørn, som i Viltrapport nr. 31, 1984 utgitt av Direktoratet for naturforvaltning. Denne rapporten er blitt trykt i flere tidsskrifter bl.a. i Norsk Natur nr. 3, 1985, og har fått stor publisitet.

Fra midten av 1970-årene ble bjørnestammer gjenoppdaget i områder hvor man inntil da mente den hadde vært utryddet i lange tider, som f.eks. i Hordaland og i Telemark. I begge disse fylker er det påvist at bjørn har vært til stede hele tiden. Etterhvert som det ble kjent at bjørnen fantes på flere steder, antok man også at det var flere bjørner i landet. Fra 1965 til 1985 økte således det antatte an-

tall bjørn i Norge fra 25-50 til omkring 200. Men av dette kan man ikke slutte at faktisk antall og tetthet har økt, slik det er blitt gjort, bl.a. i ovennevnte Viltrapport. Det man gjorde var å inkludere stadig nye stammer hvor det imidlertid hadde vært bjørn hele tiden. En eventuell endring i bestand og utbredelse er vanskelig å registrere da det for de aller fleste stammers vedkommende ikke fins pålitelig bakgrunnsmateriale for sammenlikning med tiden forut.

To tester

For å teste påstanden om økende bjørnestammer kan vi undersøke faktorer som vanligvis varierer i takt med antall og tetthet av bjørn. Den klassiske indikator for opp eller nedgang i en rovdyrbestand er antall felling. I slutten av forrige århundre avtok felling i takt med nedgangen i bjørnebestanden. Tilsvarende skulle derfor en økende stamme gi et økende antall felling. Avskytingen i perioden 1911-1985 er vist i fig. 1. Fra midten av 1950-årene viser kurven i store trekk en nedgang i antall felling som er statistisk holdbar. Totalfredningen i 1973 antas ikke å ha hatt noen nevneverdig innflytelse på kurveforløpet da den fallende tendens begynte lenge før og fellingskvotene i etterfølgende år er ikke blitt oppfylt.

En annen faktor er antall meldinger om bjørn i Vassfartraktene og tilgrensende strøk hvor en finner den bjørnestamme i landet som lengst har vært under sammenhengende observasjon. Dia-

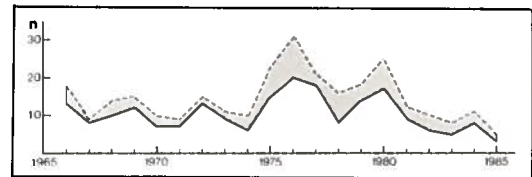
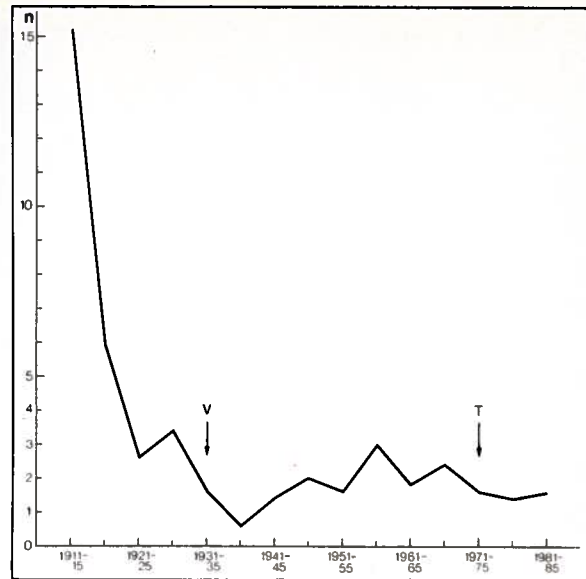
grammet i fig. 2 viser variasjonen i de siste 20 år. Det kan selvfølgelig ikke settes likhetstegn mellom antall observasjoner og stammens størrelse til enhver tid. Men da oppdagelsessjansen stadig har vært økende med stigende trafikk og hyttebygging, vil en nedgang i antall meldinger indikere en nedgang i bestanden. I de siste ti år har det vært en tydelig og statistisk holdbar nedgang i antall meldinger. Det kan derfor utelukkes at det er noen økning i denne bjørnestammen i det sentrale Sør-Norge.

Usedvanlig lav tetthet

Tettheten av bjørn i Norge er sensasjonelt lav, noe som også ble på-

pekt i Norsk Natur nr. 3, 1987. Flere undersøkelser av bjørn i det sentrale Sør-Norge understøtter dette. En sporingsundersøkelse etter bjørn ble utført i Vassfartraktene i løpet av tre vårsonger i begynnelsen av 1970-årene. Til sammen gikk vi sporløyper på nesten 2500 km og støtte på bjørn bare 5 ganger. Dvs. vi måtte gå ca. 500 km i bjørnens kjerneområde i Vassfaret for å treffe på et bjørnespor.

Et forsøk på telling av bjørn ved hjelp av elgjegere ble utført i Vassfartraktene i tre år på rad i slutten av 1960-årene og gjentatt ti år etter, da også i tilgrensende strøk. I begge perioder gjorde elgjegerne bare et fåtall bjørneobservasjoner

og det ble brukt mellom 600 og 3000 jegerdøgn pr. bjørneobservasjon. Dette står i sterk kontrast til forholdene i Härjedalen i Sverige hvor jegerne gjør et stort antall bjørneobservasjoner under elgjakt.

Disse lave tettheter vekker oppmerksomhet internasjonalt og er spesielle for Norge. Norske bjørnebestander, spesielt i Sør-Norge, framtrer som slørstammer meget tynt fordelt utover store områder.

Forvaltningen bør ikke endres

Tre forhold er i dag viktige for vurdering av bjørnens status i Norge:

- Ingen dokumentert generell økning eller ekspansjon.
- Ekstremt lave tettheter.
- Forringelse av leveområdene ved at norsk natur gjennomgår forandringer som virker negativt på bjørnen.

Under disse forhold synes det lite begrunnet å erklære at bjørnen ikke lenger er noen truet dyreart i Norge. Det er en påstand som bør tas opp til ny vurdering. I en slik situasjon synes ikke tiden inne til å eksperimentere med innsnevring av bjørnens leveområder ved opprettelse av såkalte sikringsområder eller å myke opp totalfredningen. Den eneste forsvarlige forvaltning må være å opprettholde nåværende ordning med totalfredning over hele landet. Av hensyn til de ekstremt tynne bestander bør adgang til felling av skadedyr begrenses til helt spesielle tilfeller. ☘

Antall bjørn felt i Norge i perioden 1911-85 som middel pr. år for 5-årsperioder. V: Vinterfredning innført fra 30/10 til 14/5. T: Totalfredning fra 1973.

Variasjon i antall observasjoner av bjørn i Vassfartraktene og tilgrensende strøk. Nedre kurve: Godtatte observasjoner. Gråsoner: Usikre meldinger

Bortsett fra i visse grenseområder i Nord-Norge og Nord-Trøndelag er det uhyre sjelden å se spor tegn etter bjørn i Norge. Her maurtue utgravd av bjørn i Vassfartraktene i 1970.

Tekst og foto: Kåre Elgmork

Blomstring i Naturvernforbundet

Storslått vestlandsnatur og eit solfylt, fruktblomstrande Hardanger, — det var ramma rundt Naturvernforbundet sitt landsmøte 29.—30. mai. Men som ein skarp kontrast fekk landsmøtedeltakarane óg kjennskap til ein av Europa sine mest forureina fjordar, Sørkjøfjorden. Dermed var det symbolske for Naturvernforbundet sitt arbeid også tilstades.

Avtroppande leiar, Honoria Hamre, la stor vekt på nettopp forureining av vatn og øydelegging av ressursane i havet, i opningstalen på landsmøtet. Ho sa at norske styresmakter vil vere nøyde til å ta på seg ansvaret for dei største ressursøydeleggingane som har funne stad i vår del av verda, og at ein ikkje kan bortforklare at rovfiske er skuld i nedfisking og samanbrot i viktige økosystem.

Barentshavet — nytt hovudområde

Ressursane i havet fekk elles ein sentral plass i debatten om nytt årsprogram, etter at delegatane frå Nordland, Troms og Finnmark kom med eit framlegg om å prioritere arbeidet på dette området. Framlegget kravde at den økologiske krisa i Barentshavet skulle bli eit nytt hovudområde for forbundet sitt arbeid, og vart etter noko debatt vedteke med stort fleirtal. I vedtaket heiter det vidare at ein skal sette ned eit eige utval for å arbeide med dette, og ein skal samarbeide med kystfiskarane og andre interessegrupper. Forbundet skal óg søke å bli representert i forvaltningsorgana, og det skal opprettast ei eiga sekretærstilling i Nord-Norge dersom økonomien tillet dette.

Årsprogrammet

Årsprogrammet, som fekk ros for å vere betre og meir konkret enn tidlegare, seier elles at «Berre ei jord» skal vere det overordna stikkordet for NNV si verksemd i perioden. Hausten skal brukast til særleg å konsentrere seg om forureining av vatn, og til å sette forureining av vassdrag, fjordar og kystnære havområde i samanheng med situasjonen i Nordsjøen. Det skal utarbeidast ein handlingsplan for nødvendige tiltak i forureinande verksemd, og fylkeslaga skal gjere ferdig arbeidet med å få eit oversyn over dei mest forureinande verksemdar i fylket.

Sur nedbør skal fortsett vere eit prioritert område for NNV, og det skal utarbeidast ei «ti på topp»-liste over utslipp til luft i Norge.

Vi må verve!

I årsprogrammet er det lagt opp til at verving skal vere eit høgt prioritert arbeid i perioden, og dette punktet skapte ein del debatt på landsmøtet. Mellom andre Vestlandske Naturvernforening ville ha stroke ei formulering der det heiter at verving og økonomiarbeid «til ei viss grad vil kunne gå ut over informasjons- og naturvernarbeidet», og Erik Solheim frå landstyret innrømde óg at det ikkje berre var med glede at dette måtte prioriterast så høgt. Det var imidlertid heilt nødvendig av økonomiske og organisasjonsmessige årsaker, sa Solheim, og landstyret sitt framlegg fekk fleirtal.

I denne del av debatten vart det forøvrig frå fleire fylkeslag understreka at arbeidet med å få oppretta fylkessekretærstillingar måtte få høg prioritet, og det vart vist til svært gode resultat der slike har vore i funksjon.

Regulering av kontingenten

Av dei reine organisasjons-sakene var det forslaget om å endre landsmøteperioden frå eitt til to år som skapte engasjement. Organisasjonskomiteén hadde handsama dette, og la fram forslag om årlege landsmøte, men i ei enklare form, og på ein fast stad på Austlandet for å gjere det rimelegare. Fleirtalet såg imidlertid ikkje noko grunn til å endre rammene for landsmøta, og både intervall, lengde, representasjon og lokalisering vil vere som tidlegare. Landsmøtet vedtok å legge neste års møte til Vestfold.

Kontingenten skal aukast med kr. 10,— til 160,— for hovudmedlemmar, og med kr. 5,— for pensjonist- og familiemedlemmar til 80,— og 25,—.

Tekst og foto: John Roald Pettersen.

Passiv norsk miljøpolitikk

Miljøkemikar Jørn Siljeholm sette norske tilhøve i internasjonalt perspektiv i eit fordrag på landsmøtet, og meinte det vart ført ein altfor passiv miljøpolitikk her i landet. Han viste til at store område, særleg i fjordane, er forgifta i dag, men at styresmaktene langt på veg let dette vere eit «framtidens problem». Siljeholm drøfta ulike tilnærmingsmåtar til problemet, og meinte at like og strenge utslppskrav var vegen å gå.

Direktør Harald Rensvik i Statens Forurensningstilsyn sa i sitt foredrag at dei største problema i

tida framover truleg vil kome i samband med sur nedbør, kommunale utslipp og forureining frå industri og jordbruk. Han meinte at ein måtte ta i bruk fleire, betre og kraftigare verkemiddel mot forureining, og at miljøvern må byggast seriøst inn i alle sektorar i samfunnet.

Rensvik såg det som ei utfordring for SFT å bli flinkare til å informere, men sa samtidig at dei hadde behov for omlag 50 nye stillingar for å kome nokolunde ajour i høve til det arbeidet dei skal utføre.

NNV sitt syn

Landsmøtet handsama som eiga sak NNV sitt syn på jordbruket, og landstyret la fram eit omfattande forslag ut frå eit utvalsarbeid som har vore leia av Arne Moksnes.

Landsmøtet slutta seg til hovudsynspunkta i forslaget, der det heiter at norsk jordbruk er inne i ei miljømessig uheldig og uønska utvikling. Krav om rasjonell drift og auka utbytte har ført med seg at det ikkje er biologiske omsyn, men dei økonomiske og teknologiske kreftene som har styrt utviklinga i næringa.

på jordbruket

NNV set som eit mål at alt jordbruk skal drivast økologisk, og meiner det er avgjerande at verksemda no i større grad rettast mot dei miljømessige sidene ved norsk jordbruk.

Fråsegner

Landsmøtet vedtok fråsegner om bl.a.:

- ■ Vern av Saltfjellet/Svartisen
- ■ Rensing av Sørkjøfjorden
- ■ Ny landsplan for nasjonalparker

Nyvalgt leder Erik Solheim taler, og nyvalgt landstyre-medlem Ellen B. Strømme trimmer landsmøtet.

Landsstyret 1987/88

Erik Solheim, Sogn og Fjordane Naturvern, leder
Arne Moksnes, Nord-Trøndelag Naturvern, nestleder
Eirik Wærner, Østlandske Naturvernforening
Sissel Dobson, Buskerud Natur- og Miljøvernforening
Ellen Birgitte Strømø, Oppland Naturvern
Frode Bækkestad, Vestlandske Naturvernforening
Terje Øiesvold, Nordland Naturvernforening
Hans Prestbakmo, Troms Naturvern
Inger Marie Hagen, Natur og Ungdom
Inger Næss, ansattes representant
Varamedlemmer: Erik Thoring, Rogaland Naturvern;
Liv Solemdal, Møre og Romsdal Naturvern;
Geir Myrstad, Sør-Trøndelag Naturvern;
Roald Tobiassen, Finnmark Naturvern;
Anne Grethe Giæver, Østlandske Naturvernforening.

Samarbeid

Kongsberg naturvernforening slo seg sammen med den lokale kunstforening og arrangerte bilekveld med naturfotografiets kjente parhester Rolf Sørensen og Jørn Bøhmer Olsen for 50-60 interesserte tidligere i år.

Disse to var også trekkplasteret på tilsetningen til Ringerike Naturvernlag og Jevnaker Naturvernforening, som for anledningen hadde alliert seg med turistforeninga og kameraklubben. Her lot hele hundre tilskuere seg fascinere av fire bildespill som viste norsk natur i nær sagt alle fasetter.

Kritisk vinkling manglet heller ikke. Serien «Streiftog i norsk natur» konfronterer avslutningsvis seerne med sterke eksempler på menneskers inngrep i naturen.

Batterier

Med Naturvernforbundets grundige og gode bok om gift- og forurensning «Det gjelder vårt livsmiljø» som kursbok, startet ei gruppe ungdommer i Levanger studiesirkel. I løpet av vinteren ble sirkelen til «Miljøaksjonsgruppa», som nå er i full virksomhet.

I januar lanserte gruppa en informasjonskampanje i lokalpressa. Dette ble fulgt opp med utplassering av 5 innsamlingsbokser for batterier i byens forretninger. Nå jobber gruppa for å få kommunen til å overta ansvaret, og planer for nye aksjoner er under forberedelse.

Gjennom denne spalten vil vi forsøke å gi glimt fra den aktiviteten som NNV's fylkeslag, lokallag og enkeltmedlemmer står for. Vi ønsker både å informere og formidle ideer.

Redigert av Kåre Olerud

Send stoff!

For at Naturvern-Norge Rundt skal dekke sin funksjon best mulig, ønsker vi å styrke kontakten med organisasjonsleddene. Hermed oppfordres alle til å sende oss avisclipp, referater og meldinger om det som rører seg lokalt.

Nytt lokallag

Med Gran Naturvernforening kunne NNV registrerte 100 % dekning på Hadeland, idet Jevnaker fikk sitt lag for 2 år siden mens Lunner Naturvernforening er forbundets eldste lokallag.

Hver dråpe teller!

Vi er våre medlemmer stor takk skyldig! Naturvernforbundets vannforurensningskampanje som ble presentert i forrige nummer har fått en pangstart. Vi kvitterer for små og store bidrag som pr. 10. august rundet 200.000 kroner. Fortsetter gavestrømmen, vil innsamlingsaksjonen runde kvartmillionen i løpet av høsten.

Midlene er allerede kommet vel med til produksjon

av informasjonsmaterieell og skoloring av de mange frivillige medarbeiderne rundt i fylkes- og lokallag. Og det er fortsatt ikke for seint å sende bidrag til postgirokonto 181 89 05.

Vi beklager at ekspedering av plakater og hefter til bidragsyterne har tatt litt tid. Det skyldes den uventet store og gledelige responsen på kampanjen.

Langedrag

Langedrag-treffet til Buskerud Natur- og Miljøvernforening som vi meldte om i

nr. 3 er utsatt ei uke til 9.-11. oktober. Opplysninger: Tlf. (03) 75 05 04.

Livsmiljø og bosetting

Økologiske kriser løses ikke ved å peke ut syndebukker. Det er helt uinteressant å diskutere om Greenpeace, fiskere, forskere eller politikere har ansvaret for krisen i fiskeriene, uttaler Nordland Naturvern og håper saklighetsnivået i debatten nå blir hevet.

Forskning på helheten i havmiljøet og balansen mellom ressursene er nødvendig

for å få satt ut i livet tiltak som kan snu utviklinga. Det står om livsmiljø og bosetting, i vår landsdel, sier NN.

Foreninga går inn for kontrollert selfangst og strengere regulering av fiskebestander som viser nedgang. Ansvarlige myndigheter og politikere må ha ryggrad til å stå imot fiskeripolitisk press og begrense fiske og fangst ut fra forskernes anbefalinger.

Siloutslipp

Aktivt arbeid mot forurensning står på programmet til Lindås Miljø- og Naturvernlag, som nå er i gang med å foreta målinger av bekker og

elver i distriktet. Under søkinger i Etne påviste tydelig forurensning fra jordbruket, og LMNL mener at det er all grunn til å se på forholdene også i Nordhordland. Særlig rettes søkelyset mot ulovlige siloutslipp.

DIREKTE IMPORT – LAVE PRISER

Gjelder hele 1987

Gjelder hele 1987

Garna kan leveres ferdigmontert, klar til bruk. Eller i umontert stand, eventuelt med nødvendig monteringsutstyr. De **meget lave** prisene på umonterte garn er basert på store innkjøp, direkte fra japanske fabrikker. De monterte garna leveres med garnpinne og er spesialmontert for oss i **Finland**. Dybder: **1,5 – 2 – 4** meter. Lengde montert 25 meter, umontert 50 meter, men felles inn 50%, slik at garnet blir 25 meter i montert stand! Leveres i blågrå Nylon nr. 0 og i røkgå (de fleste også i rød) Monofil (sene) nr. 0,20 til samme pris. Prisen på umonterte garn står på venstre side av skråstreken, og prisen på monterte garn på høyre side. Monteringsutstyr: Se nederst på siden.

5% rabatt på ordrer over kr. 2.000,-. Ordrer over kr. 1.200,- sendes fraktfritt. På mindre ordrer kr. 35,- i frakt. Omgående levering. 10 dagers retur/bytterett. Alle priser er **inkludert moms**.

GARN (monterte og umonterte) som er merket * kan også leveres i RØD MONOFIL.

PASSER TIL ØRRET	OMF/MM	1,5 m dyp	2 m dyp	4 m dyp
49 cm/ 1200 gram	12 omf/52 MM	kr. 22,- / kr. 169,- *	kr. 27,- / kr. 185,- *	kr. 52,- / kr. 279,- *
42 cm/ 750 gram	14 omf/45 MM	kr. 26,- / kr. 175,- *	kr. 32,- / kr. 193,- *	kr. 61,- / kr. 287,- *
36 cm/ 500 gram	16 omf/39 MM	kr. 29,- / kr. 182,- *	kr. 38,- / kr. 204,- *	kr. 72,- / kr. 298,- *
33 cm/ 350 gram	18 omf/35 MM	kr. 32,- / kr. 192,- *	kr. 43,- / kr. 210,- *	kr. 82,- / kr. 315,- *
29 cm/ 250 gram	20 omf/31 MM	kr. 37,- / kr. 197,- *	kr. 49,- / kr. 227,- *	kr. 96,- / kr. 323,- *
27 cm/ 200 gram	22 omf/29 MM	kr. 40,- / kr. 207,- *	kr. 52,- / kr. 232,- *	kr. 101,- / kr. 340,- *
24 cm/ 150 gram	24 omf/26 MM	kr. 45,- / kr. 220,- *	kr. 58,- / kr. 249,- *	kr. 118,- / kr. 362,- *
22 cm/ 115 gram	26 omf/24 MM	kr. 48,- / kr. 230,- *	kr. 65,- / kr. 269,- *	kr. 127,- / kr. 377,- *
20 cm/ 85 gram	28 omf/22 MM	kr. 52,- / kr. 233,- *	kr. 68,- / kr. 275,- *	kr. 136,- / kr. 383,- *
19 cm/ 65 gram	30 omf/21 MM	kr. 57,- / kr. 243,- *	kr. 76,- / kr. 291,- *	kr. 153,- / kr. 398,- *
18 cm/ 50 gram	32 omf/19 MM	kr. 62,- / kr. 255,- *	kr. 83,- / kr. 304,- *	kr. 167,- / kr. 419,- *
GROVERE GARN				
i Nylon nr. 1	12 omf/52 MM	kr. 32,- / kr. 179,- *	kr. 37,- / kr. 196,- *	kr. 68,- / kr. 296,- *
og Monofil 0,24	14 omf/45 MM	kr. 34,- / kr. 186,- *	kr. 42,- / kr. 205,- *	kr. 78,- / kr. 305,- *

MONTERINGSUTSTYR (garna lages 2 meter (8%) lenger nede enn oppe)

27 meter blyline nr. 1,5 til 1,5 og 2 m dype garn	kr. 28,-	25 meter korkline nr. 1,5/30 til 1,5 og 2 m dype garn	kr. 25,-
100 meter blyline nr. 1,5 til " " " " " "	kr. 92,-	100 meter korkline nr. 1,5/30 til " " " " " "	kr. 89,-
27 meter blyline nr. 2 til 4 meter dype garn	kr. 34,-	25 meter korkline nr. 4/40 til 4 meter dype garn	kr. 35,-
100 meter blyline nr. 2 til " " " " " "	kr. 112,-	100 meter korkline nr. 4/40 til " " " " " "	kr. 127,-
Fellingsnøre 90 meter 3 kgs	kr. 33,-	Monteringstråd 100 gram nr. 2	kr. 19,-
Garnpinne	kr. 5,-	Monteringsnål 16 x 150 MM	kr. 15,-

Gratis katalog over SJØGARN og andre varer, sendes på anmodning.

Å handle hos oss er
LETTVINT
LØNNSOMT
BETRYGGENDE

NESTTUN
FISKEREDSKAP

Boks 238, 5051 NESTTUN

BUTIKK
Ø. Nesttunv 18
5050 NESTTUN
Telefon (05) 13 16 27

ALLE PRISER ER MED MOMS.

VI TAR GJERNE DERES ORDRE PR. TELEFON

Rovviltforskning på ville veier

En oversettelse fra en russisk bok med ensidige og tvilsomme historier om ulv, er nå utgitt som arbeidsrapport for et rovviltprosjekt som ble avsluttet i 1985.

I årene 1979-84 skulle det såkalte «Rovviltprosjektet» i Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk kartlegge bestandene av de store rovviltartene i landet. Denne kartleggingen skulle så legge grunnlaget for den videre forvaltningen av artene. Rovviltprosjektet ble ledet av en styringsgruppe, sammensatt av bl.a. representanter fra en del store organisasjoner med deler av sitt interessefelt knyttet til disse artene. I denne styringsgruppen satt undertegnede som representant for Norges Naturvernforbund. Resultatet av Rovviltprosjektets arbeid ble presentert i en rekke større sluttrapporter. Dessuten ble mindre arbeider løpende publisert i serien «Arbeidsrapport fra Rovviltprosjektet».

Rovviltprosjektets praktiske arbeid opphørte i slutten av 1984, og ble offisielt avsluttet 1. mai 1985

Hvem skjuler seg?

Direktoratet for naturforvaltning

har imidlertid fortsatt vesentlige deler av sin rovviltforskning under dekke av betegnelsen «Rovviltprosjektet», og har også ufortrødent videreført serien av såkalte «Arbeidsrapporter fra Rovviltprosjektet» – med samme hefteomslag som tidligere – stort sett forfattet og redigert av de samme personer som tidligere, men uten å opplyse det minste om at det egentlige Rovviltprosjektet forlengst har opphørt å eksistere. Må det være tillatt å insinuere at Direktoratet og en gruppe forskere kanskje har ønsket å skjule seg bak et avsluttet prosjekt, og bak organisasjoner og personer som i sin tid lånte ut sine navn til dette prosjektet?

Vel, dette behøvdde naturligvis ikke å være så svært skadelig, så lenge de hadde holdt seg strengt til Rovviltprosjektets opprinnelige arbeidsområde, – med personlige arbeider basert på vanlige, strengt vitenskapelige kriterier.

Ulvens tilbøyelighet til å spise mennesker

Nå har imidlertid Direktoratet presentert den såkalte «Arbeidsrapport fra Rovviltprosjektet nr. 30» om «Ulvens næringssøk og mennesket». Dette viser seg å være en oversettelse av tre kapitler av en russisk bok. «Ulv», forfattet av M. Pavlov. Disse tre kapitlene er utvalgte kapitler, med svært ensidige angrep på ulven som dyreart. Hovedvekten synes ensidig å være lagt på mer eller mindre tvilsomme historier om ulvens skadelighet og farlighet, bl.a. også når det gjelder ulvens tilbøyelighet til å spise mennesker (!). Mange av historiene virker usannsynlige. For meg virker de også delvis preget av vandresagn og delvis gjelder det så vidt jeg kan skjønne, fortellinger som andre lands forskere har avvist som godtagbart materiale tidligere. Boken er oversatt av Elis Pålsson som også tidligere har vakt oppsikt med sine oversettelser av russiske skrifter med hatefullt innhold om ulven. I innledningen legger da også oversetteren vekt på at han nå er ute etter å ta de som tidligere har kritisert ham. Forskeren Ole. J. Sørensen ved Direktoratet for naturforvaltning synes i en annen innledning og gå god for innholdet i boken. Jeg går ut fra at dette må ha skjedd i samråd med ledelsen ved Direkt-

toratet og Direktoratets viltforskning, – bokens sterkt kontroversielle innhold tatt i betraktning.

Faunafiendtlig linje

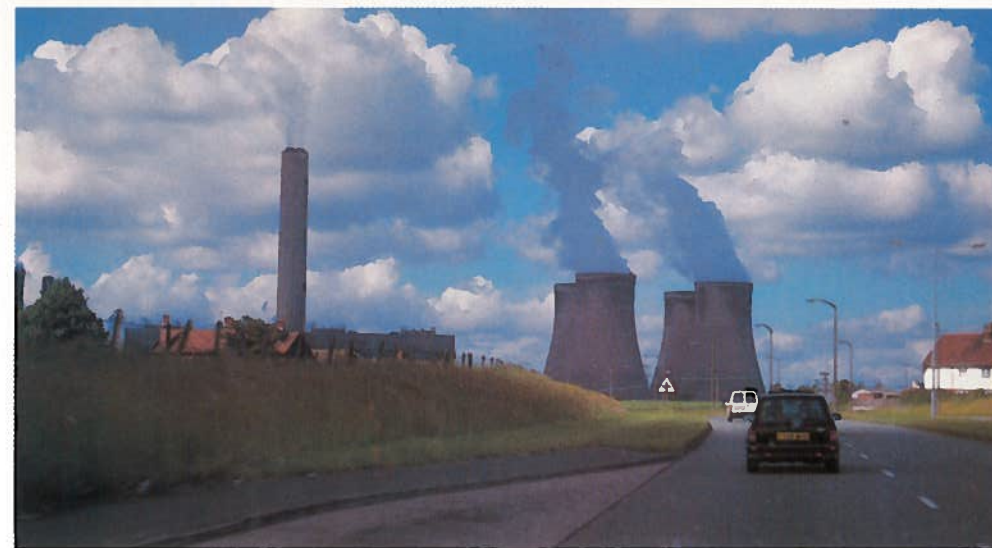
Jeg har tidligere kritisert det nære interessefellesskap som synes å bestå mellom deler av ledelsen i Direktoratet for natur- naturforvaltning og landbrukets interesseorganisasjoner. Disse elementene har i mange år stått for en svært faunafiendtlig linje, spesielt når det gjelder de store rovviltartene. Ja, jeg har tillatt meg å skrive at etter mitt syn har det meste av Direktoratets forvaltning på dette området skjedd på bøndenes premisser.

Det er derfor ikke uten interesse når det nå viser seg at det er viltforskeren Ivar Mysterud, kjent for sin nære tilknytning til Landbrukets Utmarkskontor, som har tatt initiativet overfor Elis Pålsson for å få oversatt nevnte kapitler fra M. Pavlovs bok(!). Den samme Ivar Mysterud er også kjent for sitt nære samarbeid med «Østre Hedmark Vilt- og Miljøforening», som er en forening med det eneste formål å få utryddet ulven. Sammen med Morten Kolstad har han også stått for hoveddelen av den såkalte «alternative rovviltplanen» fra landbruksinteressene – en plan som ikke levner ulven noen plass i norsk fauna. Det er nok derfor på nytt svært mye næringspolitikk i det som har skjedd.

Trist og uklokt

Denne bokoversettelsen er nå gitt ut av Direktoratet for naturforvaltning under dekke av et prosjekt som ikke lenger eksisterer, og i ly av organisasjoner og personer som i sin tid lånte ut sine navn til det man trodde var seriøs forskning. Selv om innholdet i oversettelsen ikke har bakgrunn i nordiske erfaringer med ulv, så vil den sannsynligvis som tilsiktet vanskeliggjøre arbeidet med å bevare ulven som art i norsk og nordisk fauna. Det som har skjedd kan derfor bare betegnes som trist, useriøst, uvitenskapelig og uklokt.

Som medlem av styringsgruppen for det virkelige «Rovviltprosjektet» regner jeg med at det som har skjedd må få konsekvenser for de som har vært involvert. Jeg finner det også rimelig at Miljøverndepartementet og Direktoratet sørger for å få denne utgivelsen tilbakekalt og makulert. Rimelig vil det også være at man kommer med en uforbeholden beklagelse overfor de organisasjoner og personer som i sin tid deltok i rovviltprosjektet.

Kraftverket Fiddler's Ferry er et imponerende syn med sine åtte enorme kjøletårn hvor skyer av hvit damp ustanselig stiger opp. Konsentrert vandamp – helt harmløs. Selve kilden til vår sure nedbør ser adskillig mindre farlig ut: En høy slank pipe med nærmest usynlig grågul røyk.

Engtlig er dette svært illustrerende for sur nedbør-problemet – «den snikende, usynlige død». Det er svovel- og nitrogenoksyder fra Fiddler's Ferry og andre forbrukere av fossilt brensel i Storbritannia som dreper skog og fisk i Norge.

Over 90 prosent av energiforbruket på de britiske øyene kommer fra denne typen brennstoff. Kull utgjør den største kilden med 35,6 prosent. Kraftstasjoner står bak to tredeler av utslippene av svovel- og nitrogenoksyder og bak 70 av disse kraftstasjonene står Central Electricity Generating Board (CEGB), Storbritannias største bedrift.

To millioner kilowatt

Fiddler's Ferry ved Warrington er CEGBs nest største kullkraftverk. Stasjonen forbrenner 4,5 millioner tonn kull i året, produserer opp til 20 megawatt elektrisitet og slipper ut 55–60 000 tonn svovel på samme tid.

I 1985 ble det igangsatt et forsøk ved Fiddler's Ferry for å redusere utslippene. Forbrenningsprosessen i en av brennerne ble forandret og resultatene så langt er gunstige: Utslippene er redusert med opp til 40 prosent. Samtidig ser det også ut til at brennernes levetid vil øke.

Surt nytt fra England

Privatisering

For å redusere Storbritannias svovelutslipp, uttalte regjeringen høsten 1986 at utstyr for «flue gas desulphurisation» ville bli installert i tre av CEGBs 2000-megawatt stasjoner i løpet av ti år. Nå blir selskapet sannsynligvis privatisert i løpet av et par år, og hvordan det da vil gå med renseplanene er et åpent spørsmål.

Det britiske utenriksdepartementet skrev nylig i en artikkel at Storbritannia ikke er den største kilden for sur nedbør i Norge. Omtrent samtidig slo et FN-utvalg fast at det meste av den sure nedbøren over Norge kommer fra Storbritannia. Uansett hvordan en ser det, er Storbritannia en viktig kilde til de stadig økende sur nedbør-skadene i Norge.

Krisetiltak

Men de britiske myndighetene nekter fremdeles å vurdere «krisetiltak» for øyeblikkelig å redusere sine utslipp. Begrunnelsen for dette er at slike tiltak vil bli svært dyre og uten virkning på kort sikt. I stedet mener man det er tilstrekkelig å arbeide for en halvering av svovel-utslippene i forhold til 1970-nivået i løpet av ti år.

Fiddler's Ferry med skorsten og fire av i alt åtte kjøletårn

Stadig nye angrep på ulven.

Foto: Viggo Rie

Tekst: Hans J. Engan

Tekst og foto: Helen Søbye

Representanter fra Østre Hedmark vilt- og miljøforening demonstrerer den 5/12 1985 under rettssaken mot Hugo Ekman, som ble dømt for ulovlig felling av ulv.

Faunarasisme

Under et stort møte om ulven i Charlottenberg introduserte undertegnede et nytt begrep i rovviltdebatten: «faunarasisme».

Dette er en modifisert variant av ordet «artsnazisme», som Adolph Denis Horn presenterte i en kronikk i

Dagbladet 28. oktober 1975 under tittelen «Herrearten og artsnazismen»

Rovdyrforfølgelsen er tidligere sammenlignet med rasisme i dagspressen. I Norsk Natur nr. 1-1987 har jeg i en artikkel om ulv påpekt at rovviltshetsen har klare paralleller med et av vår kulturs største problemer, rasehatet. Rent umiddelbart kan en slik argumentasjon virke noe provoserende for enkelte. Hvis man imidlertid er villig til kritisk å vurdere utsagnet, vil man fort oppdage at det er en rekke klare likhetspunkter.

Næringskonkurrent

Enkelte mennesker eller folkegrupper har vært og blir fortsatt forfulgt pga. utseende, trosbekjennelse, atferd og/eller næringsvalg. Sammenligner vi med rovviltshetsen, går det klart fram at forfølgelsen av f.eks. ulv er knyttet til flere av disse faktorene. Også i dette tilfellet foranlediges hatet av

angst, usikkerhet og aggresjon. En art med skarpe rovviltstenner, og som i tillegg har skråstilte øyne, har vært oppfattet som et dyr med ondt utseende («den onde hund»/samisk navn). Ulven ble derfor sammenlignet med djevelen selv. Dens effektive jaktteknikk har vært sett på som utpekulert og sviskefull, og dens valg av byttedyr har medført at den alltid er blitt betraktet som næringskonkurrent til mennesket.

Rett til eksistens

Forfølgelse av mennesker pga. rasefordommer er i dag forbudt etter norsk lov. For dyrene gjelder imidlertid helt andre rettsregler. Disse blir fortsatt oppfattet som ting eller eiendom. Ulvens rett til eksistens i norsk natur er imidlertid fastslått i Viltloven. Dessuten har regjeringen gjennom utfyllende bestemmelser vedtatt å

sikre levedyktige bestander av ulv på norsk jord, og i tillegg har Norge gjennom Bern-konvensjonen internasjonalt forpliktet seg til å gi arten et strengt vern.

«Miljøforening» for utryddelse

I de sørlige grensetraktene mot Sverige er det nå etablert foreninger mot ulv. På begge sider kamouflerer sammenslutningene seg bak betegnelsen «vilt- og miljøforening/forbund», mens deres virksomhet i virkeligheten er arbeid for utryddelse av ulv. I Norge befinner ulvemotstanden seg dessuten langt inn i både rovviltforsker- og forvaltningskretser, og Bondelaget og Skogeierforbundet sier f.eks.: «Ja til ulv, men ikke i Norge.» De krefter som tar sikte på å tilintetgjøre ulven i deler av Skandinavia, arbeider for å utsette en dyreart innenfor et bestemt geografisk område. Det er her parallellene til begrepet underart eller geografisk rase kommer inn. Utryddelseskampen mot ulven kan derfor med rette kalles for dyre- eller faunarasisme. Etter diskusjoner med en rekke biologer og jurister har det kommet fram at betegnelsen faunarasisme er mest dekkende for den ulvefølgelsen som fortsatt er levende.

Fem ulver i Skandinavia

Med tanke på de demokratiske fattede vedtak og gjeldende lovbestemmelser vedrørende ulven i Norge, representerer virksomheten i Østre Hedmark vilt- og miljøforening en helt ekstrem aktivitet. Spesielt grotesk blir dette når vi vet at den totale skandinaviske ulvebestand talte fem individer denne våren. Norges behandling av ulven, ulovlighetene inkludert, er forlengst blitt internasjonalt beryktet. Det er åpenbart at grensetraktene utryddelseskampanje mot ulven vil kunne avstedkomme ekstra delikate situasjoner for våre myndigheter, spesielt i tilknytning til internasjonalt miljøvernarbeide.

Samarbeid mulig

Dersom ulvemotstanderne hadde søkt en samarbeids- fremfor en utryddelsesstrategi, hadde de oppnådd bred støtte for å finne fram til løsninger som fører til lavere tapstall for saueholdet og mer rettferdige erstatningsordninger. Betegnelsen faunarasisme vil derfor ha en særskilt berettigelse så lenge den ekstreme klappjakten på ulven blir opprettholdt i grensetraktene.

Plastpakking av Norsk Natur

Jeg har skrevet to brev til Norges Naturvernforbund (11. desember 1986 og 10. februar 1987) angående emballasje som forbundet benytter.

Nå har vi mottatt ytterligere eksemplarer av Norsk Natur helinnpakket i plastikk.

Jeg forventer at et naturvernforbund vet hva det gjør. Derfor ber jeg om en forklaring på hvorfor forbundet nå spyr ut slike mengder av plastikk, som det tydeligvis har bestemt seg for å gjøre.

Vi mottar tidsskrifter fra fire andre land – ikke naturverntidsskrifter eller lignende – disse er alltid innpakket i vanlig papirkonvolutter.

Grunnen til at jeg skriver nå igjen (det enkleste for meg ville være å melde meg ut uten videre) er at jeg ønsker å være medlem av et naturvernforbund. Men da må det også være det. Ikke bare kalles naturvernforbund.

Bjørn Kåre Moe

Det vil alltid være et problem for Naturvernforbundet å etterleve prinsipper. I mange tilfeller klarer vi det, men det må innrømmes at ofte er praktiske og økonomiske forhold avgjørende – ikke prinsippene.

Plastpakking av Norsk Natur har sin bakgrunn i at det er atskillig billigere for forbundet å sende post til medlemmene mest mulig samlet, framfor flere sendin-

For aksjonar

Ja, eg – som Geir Norling – lurar og på kor Noregs Naturvernforbund stiller seg til aksjonar, slike som m.a. Natur og Ungdom og «Bello-na» står bak.

Men eg må seie at eg, til forskjel frå Geir Norling, har stor forståing for slike aksjonar. Det er lett å stemple aktive folk i desse organisasjonar som «halv-kriminelle, militante og PR-kåte ama-

ger. At plast er valgt framfor papir har to årsaker – for det første er pakkeprosessen billigere å utføre, og for det andre er vi avhengig av et stort «vindu» for adresse.

Naturvernforbundet har likevel ikke avskrevet mulighetene for å pakke Norsk Natur i papir. Vi har bedt det firmaet som produserer bladet for oss, å undersøke mulighetene. Foreløpig ser det ut til at det da er nødven-

tørar». Det avslører berre kva side ein til syvende og sist velgjer i kampen for naturmiljøet.

Om ein først skal snakke om kriminalitet, kan ein jo berre spørre seg kva som er mest kontroversielt; å forgifte omgjevnadene for menneske, dyr og plantar, kanskje øydelegge livsgrunnlaget for eit område for uoverskueleg framtid – eller å stille seg i spissen for aksjonar som sett søkelyset mot uholdbare forhold.

Du snakkar om «PR-kåte amatørar», Geir Norling. Trur du verkeleg at alle desse naturvern-entusiastane lagar bråk berre for eigen del?

dig å trykke, pakke og ekspedere bladet i Danmark, noe som blant er tilfelle med blad som Illustrert Vitenskap og Alt om Håndarbeide. Dette er selvsagt forhold som må tas med i vurderingen. Det er vidare et åpent spørsmål om hvordan dette vil slå ut økonomisk for et blad med såpass lite opplag og få utgaver som vårt.

Vi håper dette er en noenlunde grei forklaring, og ber om forståelse for at vi er nødt til å ta hensyn til flere faktorer i valg av distribusjonsmåte for bladet.

Thor Midteng

Trur du ikkje at dei, i dei aller fleste tilfelle, har eit djupt og ekte engasjement, noko eg skulle ønske at mange fleire hadde i samfunnet vårt. Å kalla nokon for «amatør» er det same som å trekke i tvil hans/hennes faglege kompetanse på området. Akkurat som om ein nødvendigvis måtte vere bortimot professor for å kunne engasjere seg og stille seg bak naturvernaksjonar. Enda er eg sikker på at dei aktive innen f.eks. Natur og Ungdom veit uendeleg meir enn dei som utan nokon skrupler medverkar til å forøple vår natur for eigen profitt, eller for den saks

VÅR TIDS VIKTIGSTE DOKUMENT

Vår felles framtid

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling

Brundtland-kommisjonens rapport peker på hva som kan og må gjøres for å sikre livsgrunnlaget for oss selv og kommende generasjoner. Vi har bare én jord.

Kortversjon «Fra en jord til en verden» kr 30,-

Hovedrapport «Vår felles framtid» kr 195,-

Til salgs hos alle bokhandlere

Tiden
NORSK FORLAG

Den siste?

Så du midtsideoppslaget . . .

Samme motiv finner du på fotoplakaten «Lever havet – lever lunden», produsert i samarbeid med VG-foto.

NNV ønsker å intensivere arbeidet med den alvorlige

ressurssituasjonen i havet. Vær med og vern livet i havet – og lundefuglen! Kjøp fotoplakaten! 40 x 60 cm. Varenr. 117. Kr. 58,-

skyld, politikarar som berre lar det heile skje uten å gripe inn.

Ein kunne nok sitte å diskutere i årevis, kanskje til der ikke er meir natur igjen å verne, om kva metodar som ville vere mest skånsomme og «fordøyelege» for opinio- nen og beslutningstakarane. Fakta står att: *Ein har eit miljøproblem og ein vil få slutt på svineriet. Kva etter- tida vil dømme om er resulta- ta – ikkje godvillig «snikk- snakk».*

Skal ein då berre vente til opinio- nen har snudd seg med å gjera noko, for ikkje å terge på seg gode og lov- lydige besteborgarar? Har det nokon gong skjedd at miljøvernaktivistar har retta seg mot noko som ikkje har foregått i ei årrekke utan at noko avgjerande har vorte gjort for å rette på misfor- holdet?

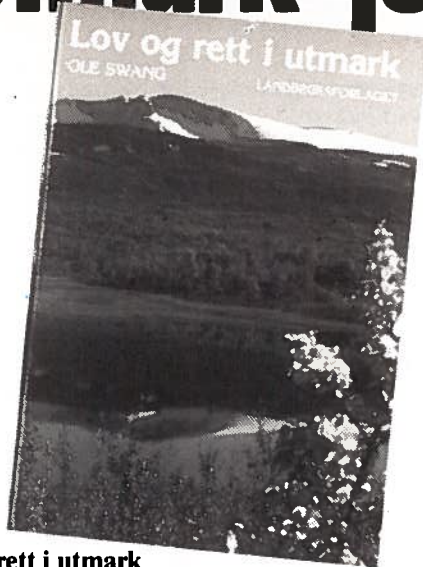
Allikevel kan eg ikkje sjå vekk frå at det var nokre korn av sanning i innlegget ditt. Dessverre må eg seie, møter ein ofte folk som ristar på hodet når det vert snakk om «naturvernaktivistar». «Naturvernøydeleggarar» skårer billige poeng på at

alminnelige folk oppfattar «aktivistar» som ein slags «halvkriminelle bråkma- karar» som ikkje veit kva dei driv med. Men er det «akti- vistane» si skyld? Eg meiner at mykje av skylda må leg- gjast på massemedia, som ikkje sjeldan gjer sitt for å lage sensasjonsoppslag og fokuserar på aksjonsmåten i staden for på saksforholda. Altfor ofte kjem dei verkele- ge syndarane «miljøøde- leggjarane» altfor lett unna. Det vert soleis ikkje deira verksemd det vert sett spørs- målsteikn ved, men dei som prøver å stoppe dem. *Eg meiner at journalistane i staden burde stille dei an- svarlege mot veggen, slik at folk fekk opp augo for dei hule og dårlege argumenta deira.* På denne måten ville forhåpentligvis opinio- nen snu til fordel for naturver- narar av alle kategoriar.

Til Birger Refsdals innlegg i same nr. av Norsk Natur vil eg berre seie: Det er teikn på ein sjølvgod holdning å meine at det berre finnest ein fullgod miljøvernorganisasjon i Noreg, NNV. Eg er medlem av fleire.

Bodil Sønderland
Enno NNV-medlem

Utmark-jus

Ole Swang

Lov og rett i utmark

En samlet framstilling av de rettsreglersom møter grunn- eier og allmenhet ved bruk og forvaltning av utmark, vassdrag og sjøområder. Beskrivelse av alle de lover, for- skrifter og enkeltvedtak en kan komme bort i og de følger det kan få for ulike aktiviteter i utmark.

110 sider. Innb. kr. 120,-.

Landbruksforlaget

Boks 3647 Gamlebyen, 0135 Oslo 1 Tlf. (02) 68 81 50

Kjenner du noen...

... som deler ditt naturvernengasjement, men likevel ikke er medlemmer av NNV? I så fall, verv og vinn!

Verv et nytt hovedmedlem og velg mellom:

- Nr. 1 Ulv
- Nr. 2 Gaupe
- Nr. 3 Vandrefalk
- Nr. 4 Havørn (nr. 1-4 er trykk av Staf- fan Ullstrøm, 30 x 42 cm)
- Nr. 5 Kasset med fuglelåter
- Nr. 6 Stor ugle, håndskåren og hånd- laget fra Sri Lanka
- Nr. 7 Uglesett (10 stk. ulike), håndskå- ren og håndlaget fra Sri Lanka.

Verv to nye hovedmedlemmer – velg mellom:

- Nr. 8 Anton Brøgger og Karl Georg Høyer: «Det radioaktive Norge etter Tsjernobyl»
- Nr. 9 To av vervepremiene for ett ho- vedmedlem etter valg.
- Nr. 10 Neverbutt (til kaffe, sukker m.v.)

Verv tre nye hovedmedlemmer – velg mellom:

- Nr. 11 «Stopp sur nedbør»-paraply
- Nr. 12 Tre av vervepremiene for ett medlem etter valg

Verv fire nye hovedmedlemmer – velg mellom:

- Nr. 14 Keramikkbolle
- Nr. 15 Fire av vervepremiene for ett medlem etter valg

Verv fem nye hovedmedlemmer – velg mellom:

- Nr. 15 Fiskeveske i never
- Nr. 16 Håndlaget messingskje med Breheimenmotiv

Slik verver du:

Send inn kupongen, utfylt med tydelig navn og adresse på de du har vervet. Før på nummeret på hvilken vervepremie du vil ha. Vi sender velkomstmateriell og innbetalingsblankett til de nye medlem- mene. Når de har betalt kontingenten, registrerer vi din verveinnsats og sender deg premien.

Fem familiemedlemmer tilsvarer et ho- vedmedlem. Pensjonistmedlemskap til- svarer hovedmedlemskap.

NYTT: Den populære sekken leveres nå barkfarget og til «gammel pris»

Dagstursekken i barkfarget spesialimpregnert reinskinn er lett, myk og slitesterk. Og den tåler regnvær time etter time uten å trekke vann. Erfarne jegere og turfolk har bestemt de viktige detaljene og sekken er en nytelse å bære.

1. Stort lokk med to spenner og innvendig lomme - sitter godt over åpningen. 2. «Rype- galge» 3. Hylse av skinn rundt reguleringspenna og laminert tremis sydd inn i ryggen på sekken 4. - altså ingen skarpe kanter som skrapet opp våpenet ditt. 5. Flate bæreremmer i lær - ingen polstring som hindrer god skyting. 6. Bryststropp mellom bæ- remmene slik at skuldrene avlastes - mer bevegelige skuldre gir flere treff. Denne kombinasjonen av det røffe, funksjonelle og eksklusive har gjort sekken til en suksess. Og du kjøper en dagstursekk for siste gang - en du blir mer glad i for hver tur. Str. 30 l. 14x40x42 cm. Vekt ca. 1,2 kg. Pris: kr. 1.263,-.

PRAKTISKE POSER I BARKFAR- GET REINSKINN

- A: Matsekk med snørelukking. Str. 13x26x46 cm. Vekt ca. 180 gr. Pris kr. 448,-.
- B: Kaffepose med knyttelukking. Str. 7x10x23 cm. Vekt ca. 30 gr. Pris kr. 118,-.
- C: Sukker-, Salt-, Te-pose med knyt- telukking. Str. 5x8x18 cm. Vekt ca. 20 gr. Pris kr. 86,-.
- D: Mappe med glidelås. Str. 8x10x19 cm. Vekt ca. 40 gr. Pris kr. 128,-.

GARANTI

Vi er overbevist om at du vil stortri- ves med våre produkter i barkfar- get reinskinn, og tilbyr deg derfor å prove dem i hele 1 mnd. med full returret.

Garantibevis

N-9520 Kautokeino - Tlf. (084) 56 622

Ja, jeg ønsker å prøve de eksklusive skinnproduktene i 1 mnd. Dersom jeg ikke er 100% fornøyd, kan jeg returnere dem innen prøvetidens utløp. Jeg får hele kjøpesummen tilbake, og betaler kun returporto selv.

Send meg derfor omgående pr. post- oppkrav:

Antall	Vare/bokstavkode	Pris pr. stk.

Navn:

Adresse:

Postnr.

Poststed:

Ververens personalia

Navn

Adr.

Postnr./sted

Jeg har vervet fig. pers:

Medl.nr.

1 Navn

Adr.

2 Navn

Adr.

3 Navn

Adr.

4 Navn

Adr.

5 Navn

Adr.

Jeg ønsker meg premie nr. ☐

Jeg vil spare vervingen ☐

BREV

Kan sendes ufrankert i Norge. Adressaten betaler porto.

SVARSENDING

Avtale nr. 129000/144 Pb

TIL

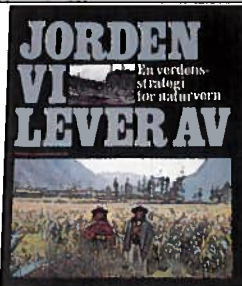
Norges

Naturvernforbund

St. Olavs plass postkontor
0130 Oslo 1

A red umbrella with a wooden handle and a curved wooden shaft. The umbrella is open, showing its red canopy. There are two white octagonal logos on the canopy. One logo, located near the top left, contains the word "STOP" in bold black letters, with "NO SOLAR GLASSES" written in smaller black letters below it. The other logo, located near the bottom right, contains the words "NO SOLAR GLASSES" in bold black letters. The background is white.

Varenr.601 Kr.120,— M.kr.100,—

Et aktuelt hefte om en verdensstrategi for naturvern – hvordan vårt livsmiljø kan reddes for fremtiden. Med oppdaterte tall og lærerveiledning. Varenr.511 Kr.30,- M.kr.20,- Klassesett Kr.200.-

«DET ER VÅRT VALG»
Naturvernforbundets nye informasjonsvideo om luftforurensninger, spesielt sur nedbør. Grundig, men lettforstått, med presentasjon av forskningsresultater og tiltak. Videoen egner seg godt til bruk i foreninger og skoler. Med lærerveiledning og ordliste.
Varighet: 22 min., VHS.
Varenr.614 Kr.250,—

- SKOGEN SOM DØR: Om skogskader som følge av sur nedbør. **Varenr.522 Kr.75,— M.kr.60,—**
- DET GJELDER VÅRT LIVSMILJØ: Forslag til tiltak for et renere miljø. **Varenr.520 Kr.140,— M.kr.110,—**
- DET RADIOAKTIVE NORGE: Boka svarer på viktige spørsmål etter ulykken i Tsjernobyl. **Varenr.534 Kr.128,— M.kr.90,—**
- NATUREN OG VI: Om utfordringer vi står overfor både nasjonalt og globalt. **Varenr.531 Kr.175,— M.kr.135,—**
- NØDENS ØKOLOGI: Miljøkrisen i Afrika, tiltak som må til for å snu utviklingen. **Varenr.541 Kr.98,— M.kr.75,—**

***Så
klart som
vann?***

 Norges Naturvernforbund

Boks 6864 St. Olavs pl. 01 30 Oslo 1, NF (02 42 95 09)

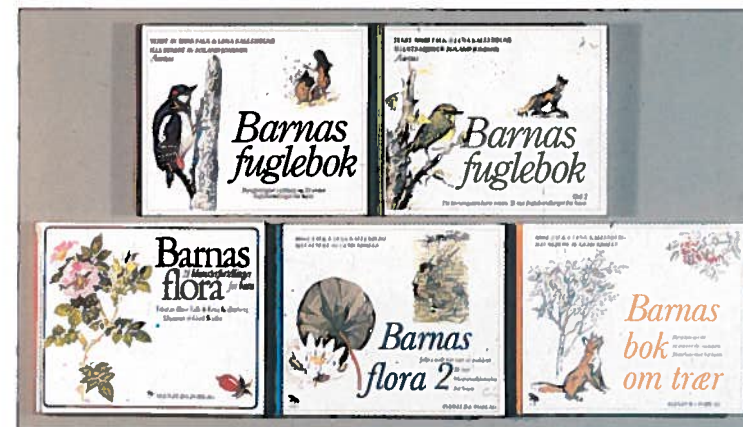
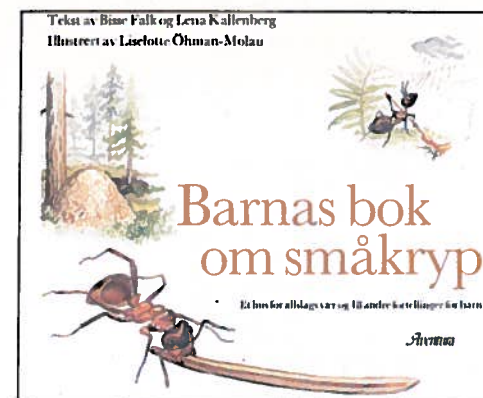
Et gjennomillustrert hefte om vann og vannforurensning. Viktig informasjon for alle som ønsker å vite mer om et stadig voksende miljøproblem i Norge.
Varenr. 545 Kr. 15.—

Norges Naturvernforbunds store kampanjeplakat (70×100) i flotte farger. Til pryð og ettertanke i hjemmet, på arbeidsplassen og ypperlig til bruk i aksjons- og møtesammenheng. Varenr.116 Kr.40,—

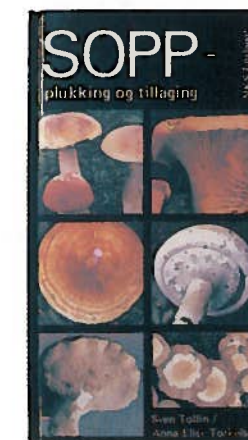
Dette er den 6. boken i serien «Barnas bøker», med fakta og artige historier om 19 av våre vanligste småkryp, bl.a. gresshoppene, mariehøna og meitemarken. Ofte er det nettopp insekter og andre smådyr barn først og fremst legger merke til og blir opptatt av. Ta vare på barnas naturinteresse!

Varenr.544 Kr.75,—
M. kr.55,—

Fem gode barnebøker om våre vanligste planter og fugler, med en artig historie knyttet til hver av artene.
528 Barnas fuglebok 1, **530** Barnas fuglebok 2, **527** Barnas Flora 1, **525** Barnas flora 2, **526** Barnas bok om trær
Kr.75.— M. kr.55.—

112 Trekkfuglplakat Kr.30,-
109 Vinterfuglplakat Kr.30,-
600 Fuglelåtassett m/kommentar Kr.70,-
608 Lysbildeserie til kassett Kr.150,-
539 Hefte: Bli kjent med fuglene Kr.20,-

En nyttig bok om plukking og tilla-
ging av sopp. Rikt
illustrert med fæ-
gebilder av 120 ar-
ter.
Varenr.524
Kr.35.—

FORSKUDDSBETALING: til postgirokonto 2 36 22 59, bankgiro 6026 05 03033, med sjekk eller postanvisning. Varene sendes så snart betalingen er mottatt. NB: I tillegg til de oppgitte prisene kommer ekspedisjonsgebyr kr. 15,-. **OPPKRAV:** I tillegg til de oppgitte prisene kommer oppkravsgebyr kr. 11,30 + porto. Varene hentes og betales på postkontoret.

VED KJØP AV VARER TIL MEDLEMSPRIS (M) MÅ MEDL.NR. OPPGIS

BESTILLINGSKUPONG Th. salg 02/42 95 00

Antall	Varenr.	Varens navn	Str.	Pris	Sum
			Gave til NNV		
			Totalt		

Medl.nr.

Ναυπη:

Adresse:☐ Forskuddsbetaling☐ Betaling ved oppkrav

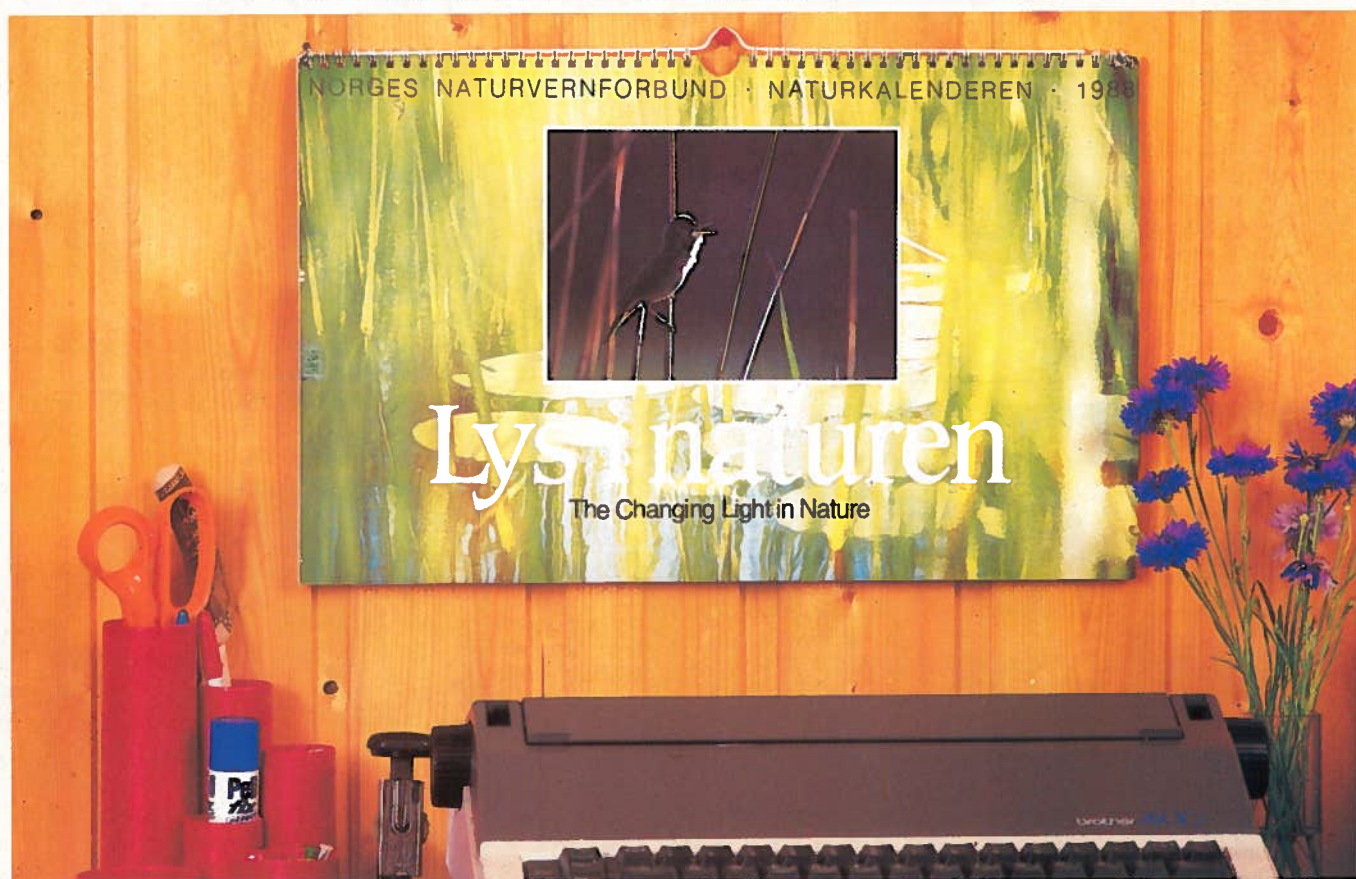
**Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
betaler
porto.**

SVARSENDING
Avtale nr. 129 000/144

**Norges
Naturvernforbund**

0130 St. Olavs plass
OSLO 1

NATURKALENDEREN-88

Tema: Lys i naturen

Stemningsbilder i nydelige farger

Tekst på norsk og engelsk

Varenr.100 Kr.75,— Medl.Kr.65,—

Format: 44×28 cm.

NB! Forbedret kvalitet, nå med spiral og solid bakplate, pakket i egen eske.